

Oppimateriaalia IFRS:stä

IFRS 9 ja 16

Julia Ahtiainen

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2020

Liiketalouden koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

AHTIAINEN, JULIA:
Oppimateriaalia IFRS:stä
IFRS 9 ja 16

Opinnäytetyö 63 sivua, joista liitteitä 14 sivua
Huhtikuu 2020

Tämä opinnäytetyö käsitteli kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, IFRS-standardeja (International Financial Reporting Standards). Tarkemmin käsiteltiin rahoitusinstrumentti- ja vuokrasopimusstandardit. Työ tehtiin toimeksiantona Tampereen ammattikorkeakoululle. Työn tavoitteena oli rikastuttaa Hyvä kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö-kurssin sisältöä luomalla kurssille oppimateriaalia, joka soveltuu itsenäiseen opiskeluun. Tarkoituksena oli luoda Powerpoint-diaesitys ja verkkotentti.

Tavoitteena oli antaa opiskelijoille oppimateriaalin avulla yleiskuva IFRS-standardeista, ja perehdyttää heitä kahteen ajankohtaiseen, hiljattain päivittyneeseen standardiin paremmin. Kaksi laajemmin käsiteltyä standardia valittiin perustellusti; niihin on hiljattain tullut merkittäviä uudistuksia, jotka ovat herättäneet keskustelua.

Teoriaosuus ja oppimateriaali jakautuvat kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa käsitellään hieman yleisesti IFRS-standardeja kokonaisuutena. Toisessa osassa perehdytään IFRS 9 rahoitusinstrumenttistandardiin, ja kolmannessa osassa IFRS 16 vuokrasopimusstandardiin.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Työn teoriaosuus ja tuotos pohjautuvat IASB:n (International Accounting Standards Board) asettamiin standardeihin. Pääasiallisena lähteenä käytettiin standardien suomennoksia sekä seminaareja aiheesta.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi laajasta aiheesta koottu napakka oppimateriaali; diaesitys ja verkkotentti. Tuotoksien avulla opiskelija perehtyy siihen, millaisia standardeja normisto sisältää, ja mahdollisesti kiinnostuu kokonaisuudesta enemmän. Verkkotentin vastauksia ei julkaista tässä raportissa, mutta ne löytyvät opiskelijoille tuotetusta verkkotentistä automaattivastauksina.

Asiasanat: IFRS, IFRS-standardit, tilinpäätösnormisto, rahoitusinstrumentit, vuokrasopimukset

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration

AHTIAINEN, JULIA:
Learning Material on IFRS Standards
IFRS 9 and 16

Bachelor's thesis 63 pages, appendices 14 pages
April 2020

This thesis provided an overview of international accounting standards, IFRS standards (International Financial Reporting Standards). The focus of this thesis was on IFRS 9 Financial Instruments and 16 Leases. This thesis was made as an assignment for Tampere University of Applied Sciences. The aim of this thesis was to enrich the Sound Accounting and Financial Statement Procedure course unit and create learning material which is suitable for self-study on the course. The purpose was to make a Powerpoint slide show and an online exam.

The aim was to give course students an overview to IFRS standards and to orientate them to two current, recently updated standards. Those two standards were chosen rightly; they have recently undergone significant changes. Those changes have provoked discussions.

The theoretical part and the learning material have been divided into three sections. The first section covers some general information about the standards. The second section focuses on IFRS 9 Financial Instruments and the third section focuses on IFRS 16 Leases.

This thesis was carried out as a functional thesis. The theoretical part and the learning material were based on the standards developed and approved by the International Accounting Standards Board IASB. The main references were Finnish translations of the standards and seminars of the subject at hand.

The outcome of this thesis was compact learning material which included the Powerpoint slide show and an online exam on the subject. By studying the learning material, the student gets acquainted with what kind of standards the norms include and possibly gets more interested in the topic. The exam answers are not published in this thesis, but they can be found in the online exam as automatic answers.

Key words: IFRS, IFRS standards, accounting standards, financial instruments, leases

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
1.1	Työn tausta	7
1.2	Työn tavoite ja tarkoitus	7
1.3	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	8
2	KANSAINVÄLISET TILINPÄÄTÖSSTANDARDIT (IFRS).....	10
3	IFRS 9 – RAHOITUSINSTRUMENTIT.....	13
3.1	Rahoitusinstrumentit	13
3.2	Standardin päivittyminen.....	14
3.3	Rahoitusvarojen luokittelua ohjaavat tekijät	16
3.4	Rahoitusvarat.....	17
3.5	Rahoitusvelat	20
3.6	Odotettujen luottotappioiden malli	21
3.7	Suojauslaskenta.....	22
3.7.1	Johdannaiset	24
3.7.2	Suojauskohde ja suojaussuhteet.....	25
3.7.3	Käyvän arvon suojaus	26
3.7.4	Rahavirran suojaus.....	27
3.7.5	Itsenäiseen ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaus.....	28
3.8	Tilinpäätöksessä esittäminen	29
4	IFRS 16 – VUOKRASOPIMUKSET	30
4.1	Standardin päivittyminen.....	30
4.2	Muutosten näkyminen käytännössä	32
4.3	Rahoitusleasingsopimukset ja operatiiviset vuokrasopimukset....	33
4.4	Vuokrasopimukset ja palvelusopimukset	33
4.4.1	Onko kyseessä vuokrasopimus?	34
4.4.2	Oikeus ohjata yksilöidyn omaisuuserän käyttöä	35
4.5	Vuokrakausi ja vuokrauksesta maksaminen	37
4.6	Standardin helpotukset	38
4.6.1	Lyhytaikaiset sopimukset.....	38
4.6.2	Sopimuksen kohteena oleva omaisuuserä arvoltaan vähäinen	39
4.7	Liitetietovaatimukset.....	39
5	OPPIMATERIAALIN TUOTTAMINEN.....	42
5.1	Lähtökohdat oppimateriaalille	42
5.2	Opetusdiasarja	43

5.3 Verkkotentti	43
6 POHDINTAOSUUS.....	45
6.1 Oman työskentelyn arviointi	46
6.2 Lopuksi.....	47
LÄHTEET.....	48
LIITTEET	50
Liite 1. Opetusdiasarja	50
Liite 2. Verkkotentti	61

LYHENTEET JA TERMIT

IFRS	International Financial Reporting Standards
IFRS 9	rahoitusinstrumenttistandardi
IFRS 16	vuokrasopimusstandardi
IAS	International Accounting Standards
EU	Euroopan unioni
IASC	International Accounting Standards Committee
IASB	International Accounting Standards Board
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee

1 JOHDANTO

1.1 Työn tausta

IFRS (International Financial Reporting Standards) on laaja tilinpäätösnormisto, jota noudatetaan kansainvälisesti. Normisto sääntelee yritysten tilinpäätösinformaatiota. (Haaramo & Rätty 2009, 30.) Standardeja uudistetaan ja kehitetään jatkuvasti, mikä asettaa haasteita monille eri osapuolille sekä herättää paljon keskustelua, mutta tekee aiheesta myös samalla ajankohtaisen ja mielenkiintoisen opinnäytetyön aiheen.

IFRS on oleellinen osa yritysten taloushallintoa ja tilinpäätösinformaatioita, mikä tekee siitä myös tärkeän aiheen taloushallinnon opinnoista kiinnostuneille tradenomiopiskelijoille. IFRS on osa Tampereen ammattikorkeakoulun tradenomiopiskelijoiden opintoja, joille tämän opinnäytetyön tuotos luodaan. Kurssilla on aito tarve tällä työllä tuotettavalle oppimateriaalille, jotta opiskelijat voivat perehtyä IFRS-standardeihin paremmin. Kurssin ollessa muutenkin jo laaja, olisi IFRS-standardien opiskelumateriaali hyvä saada tiiviiseen pakettiin, jota opiskelijat pystyvät omatoimisesti opiskelemaan. IFRS-standardit ovat aiheena hyvin laaja ja sisältävät runsaasti sääntelyä. Opinnäytetyö ja myös sen tuotokset ovat kuitenkin pyritty pitämään helposti luettavana tekstinä, joka tukee itsenäisen opiskelun ajatusta. Tämän opinnäytetyön tekijä on itsekin käynyt Hyvä kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö-kurssin, joten lähtökohdat oppimateriaalin tuottamiselle ovat hyvät; kurssin sisältö on tuttu ja sen suorittamisesta on kokemusta.

1.2 Työn tavoite ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on rikastuttaa Tampereen ammattikorkeakoulun Hyvä kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö-kurssin sisältöä, ja tuottaa kurssin opiskelijoille oppimateriaalia opiskeltavaksi. Tavoitteena on saada kurssin opiskelijat perehtymään ja oppimaan IFRS-standardeista hieman yleisesti, ja tarkemmin standardeista 9 ja 16. Samalla tavoitteena on myös

kehittää opinnäytetyön tekijän ymmärrystä ja osaamista IFRS-standardien saralla, sekä mahdollisesti hyödyntää opittua työelämässä. IFRS-standardit ovat oleellinen osa useiden yritysten taloushallintoa, jonka parissa tämän opinnäytetyön tekijä työskentelee nyt ja suunnittelee uraa jatkossakin.

Työn tavoitteeseen pääseminen vaatii konkreettisia toimia; tarkoituksena on tuottaa diaesitys kurssin opiskelijoille opiskeltavaksi materiaaliksi ja lisäksi verkkotentti, jossa he saavat testata oppimaansa ja oppia sitä kautta vielä lisää aiheesta.

1.3 Toiminnallinen opinnäytetyö

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö. Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena on aina jokin konkreettinen tuotos. Tämän työn konkreettinen tuotos on sähköisesti toteutettu oppimateriaali eli diaesitys sekä verkkotentti. Raportoinnissa käsitellään tuon konkreettisen tuotoksen saavuttamiseksi käytettyjä keinoja. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellinen osuus kuuluu tuotoksen toteutustapaan, joka tässä tapauksessa tarkoittaa siis keinoja, joilla materiaali hankitaan sekä keinoja, joilla tuotettu oppimateriaali toteutetaan, sisältäen visuaalisen toteutuksen.

Opinnäytetyön teoria pohjautuu kansainvälisiin IFRS-standardeihin, jotka siis toimivat työn viitekehyksenä. Eri lähteissä oleva faktatieto standardeista on oletettavasti samankaltaista, mutta opinnäytetyötä on lisäksi rikastettu perehtymällä erilaiseen uutisointiin ja blogikirjoituksiin koskien standardeja. Työ on rajattu käsittelemään ensin hieman yleisesti koko tilinpäätösnormistoa, ja sitten perehdytään kahteen perustellusti valittuun standardiin; IFRS 9 Rahoitusinstrumentit sekä IFRS 16 Vuokrasopimukset.

Molemmat tarkemmin käsiteltävät standardit ovat hiljattain päivittyneet herättäen keskustelua. Vuokrasopimusstandardi IFRS 16 uudistui täysin ja uusi standardi tuli voimaan tammikuussa 2019. Kyseinen standardi on noussut esiin monissa uutisissa ja muissa kirjoituksissa, herättäen erilaisia mielipiteitä. Sitä on kuvailtu jopa ”sillisalaatiksi” ja joidenkin mielestä uudistuneen standardin myötä käyttöön

saadaan käyttökelvottomia lukuja yrityksistä. Uudistunut vuokrasopimusstandardi vaikuttaa siis tuottavan runsaasti päänvaivaa eri tahoilla. Toinen käsiteltävä standardi, IFRS 9, korvaa aiemman, IAS 39 Rahoitusinstrumentti-standardin. Myös tämä standardi on ajankohtainen; se tuli pakolliseksi 1.1.2018 tuoden uudistuessaan merkittäviä muutoksia. Nämä kaksi standardia nousivat esille jo ensimmäisissä keskusteluissa tätä opinnäytetyötä suunniteltaessa.

IFRS-standardeista on tehty monia opinnäytetöitä. Töitä löytyy niin koskien yleisesti koko tilinpäätösnormistoa, kuin yksittäisiä standardejakin. Etenkin IFRS 16 -standardiin liittyviä opinnäytetöitä tuntui löytyvän, mikä on ymmärrettävää standardin merkittävän päivittymisen vuoksi. Esimerkiksi Iida Muinonen on tehnyt opinnäytetyön IFRS 16 -vuokrasopimusstandardin käyttöönoton vaikutuksista yrityksessä X, ja Olli Mattinen taas vertaa uudistunutta standardia edeltäjäänsä, IAS 17 -standardiin opinnäytetyössään IFRS 16 -vuokrasopimusstandardi. Tämä opinnäytetyö kuitenkin eroaa tavoitteensa ansiosta muista; tuotoksena on oppimateriaali opiskelijoille. Tässä työssä myös käsitellään laajemmin kahta hiljattain päivittyntä standardia, eikä keskitytä vain yhteen standardiin.

2 KANSAINVÄLISET TILINPÄÄTÖSSTANDARDIT (IFRS)

IFRS (International Financial Reporting Standards) on kansainvälinen tilinpäätösnormisto. Se on tullut käyttöön Euroopan unionissa vuonna 2005. Tuosta vuodesta lähtien kaikilta yrityksiltä, joiden arvopapereita on kaupankäynnin kohteena EU:n jäsenvaltioiden säännellyillä markkinoilla, on edellytetty IFRS-standardien mukaisesti laaditun tilinpäätöksen julkistamista. (Haaramo & Rätty 2009, 17; IFRS-standardit 2019, 7.)

IFRS-normisto on aidosti globaali, sillä sitä sovelletaan nykyään reilussa sadassa maassa. IFRS-standardeilla on tarkoitus saada globaali tilinpäätösraportointi harmonisoitua ja poistaa eri maiden kansallisten normistojen erojen tuomia vaikeuksia tilinpäätösten analysoinnissa. IFRS-normiston vaatimukset korostavat oman ja vieraan pääoman ehdoin sijoittavien informaatiotarpeita ja lähtökohtana onkin sijoittajan näkökulma. IFRS-tilinpäätös laaditaankin ensisijaisesti kansainvälisiä osakesijoittajia varten, joten tavoitteena on myös sijoittajan analyysityön helpottaminen. (Kallunki, Latto & Sahlström 2008; Haaramo, Palmuaro & Peill 2020.)

IFRS-standardeissa määrätään kirjaamista, arvostamista, esittämistapaa ja esitettäviä tietoja koskevista vaatimuksista. Nämä vaatimukset koskevat sellaisia liiketoimia ja tapahtumia, jotka ovat tärkeitä yleiseen käyttöön tarkoitetussa tilinpäätöksessä. (IFRS-standardit 2019, 32.) Normisto on siis tasepohjaista tilinpäätössääntelyä. Standardien taustalla on viitekehys, joka määrittelee tilinpäätöksen neljä osatekijää. Nämä ovat varat, velat, tuotot sekä kulut. (Haaramo ym. 2020.)

Haaramon ja Rädyn (2009) mukaan IFRS-normiston lähtökohtana on sijoittajan näkökanta, kun taas suomalainen normisto perustuu perinteisesti velkojien suojaan. IFRS myös korostaa taseen merkitystä tuloslaskelmaan verrattuna. Arvostusmenetelmissä markkinaperusteisuus on koko ajan yhä enemmän valtaamassa alaa hankintamenoajattelulta. Monia kirjauksia edellytetäänkin tehtäväksi suoraan pääomaan, eikä välttämättä tulosvaikutteisena kirjauksena. IFRS on yksityiskohtaisempi kuin Suomen kirjanpito- ja tilinpäätösnormisto.

Normiston pitkä historia

Normiston syntymisellä on pitkä historia. Jo vuonna 1973 perustettiin IASC (International Accounting Standards Committee), joka alkoi julkaista IAS-standardeja. Vuonna 2000 IASC lakkasi, ja tilalle syntyi IFRS-Foundation. Tämän alla tilinpäätössääntelyä kehittää kansainvälinen sääntelyelin IASB (International Accounting Standards Board) ja sen alaisuudessa taas tulkintaelin IFRS Interpretation Committee – IC. Tämä uusi organisaatio nykyään julkaisee standardeja, sekä niiden tulkintoja. Kyseisen hallinnon lujittuminen oli aikanaan myös keskeinen edellytys sille, että EU pystyi hyväksymään standardit sen alueella toimivien listayhtiöiden tilinpäätöksissä sovellettaviksi. Nykypäivänä uudet standardit, tulkinnat ja niiden muutokset hyväksytään EU:n lainsäädännöksi soveltaen prosessia, joka on kehitetty sitä varten. Myös standardien läpinäkyvä valmisteluprosessi, sekä huolellinen perustyö laajoine konsultaatioineen ovat tehneet niistä myös sellaisenaan käyttöönotettavia monen kehittyvän talouden tilinpäätösraportoinnin lainsäädännöksi eri puolilla maailmaa. Esimerkiksi kehittyvien maiden ei siis tarvitse välttämättä panostaa itse resursseja asianmukaisen tilinpäätössääntelyn kehittämiseen, vaan he voivat hyödyntää IASB:n tekemää työtä. (Haaramo ym. 2020.)

Mistä IFRS-normisto koostuu?

IFRS-normisto koostuu kolmesta osasta, jotka ovat tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskeva käsitteellinen viitekehys eli Framework, kansainväliset tilinpäätösstandardit eli itse IFRS-standardit, aiemmin IAS (International Accounting Standards), sekä tulkintaohjeet eli IFRIC (International Financial Reporting Interpretations Committee). Framework eli yleiset perusteet määrittelevät normistoa noudattajien tilinpäätösinformaation tavoitteet ja taloudellisen informaation laadulliset ominaisuudet ja rajoitteet. Nämä taas määräävät tilinpäätösinformaation hyödyllisyyden. Lisäksi näihin yleisiin perusteisiin kuuluu tilinpäätöksen laadinnan perusoletukset, tilinpäätöksen perustekijät, kirjaus- ja arvostusperiaatteet, sekä myös pääoma ja sen säilyttäminen. Tuota käsitteellistä viitekehystä on osittain uudistettu 2010-luvulla, ja sen uudistaminen jatkuu tilinpäätöksen perustekijöiden, kirjaus- ja arvostamisperiaatteiden osalta edelleen. (Haaramo & Rätty 2009, 30; Haaramo ym. 2020.)

Standardien noudattamisesta

IFRS-standardit ovat tarkoitettu käytettäväksi voittoa tavoittelevien yhteisöjen tilinpäätöksissä ja muussa taloudellisessa raportoinnissa, jotka ovat tarkoitettu yleiseen käyttöön. Muu taloudellinen raportointi tarkoittaa sellaista tilinpäätöksen ulkopuolista informaatiota, joka auttaa tulkitsijaa hahmottamaan tilinpäätöksen muodostamaa kokonaisuutta tai parantaa käyttäjien mahdollisuuksia tehdä tehokkaita taloudellisia päätöksiä. Yleiseen käyttöön tarkoitettujen tilinpäätösten tavoitteena on tuottaa raportoitavaa yhteisöä koskevaa taloudellista informaatiota. Tästä on hyötyä niin nykyisille kuin tulevillekin sijoittajille, sekä lainantantajille ja muilla luottoa myöntäville tahoille, kun nämä tekevät päätöksiä resurssien antamisesta yhteisölle. Vaikka standardeja ei siis ole ensisijaisesti tarkoitettu voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen toimintaan, saattavat he katsoa standardit tarkoituksenmukaisiksi, ja sekin on aivan sallittua. (IFRS-standardit 2019, 32.)

3 IFRS 9 – RAHOITUSINSTRUMENTIT

Standardin tavoitteena on asettaa rahoitusvaroja ja rahoitusvelkoja koskevan taloudellisen raportoinnin periaatteet, joiden mukaan esitetään tilinpäätöksen käyttäjille merkityksellistä sekä hyödyllistä informaatiota yhteisön tulevien rahavirtojen määrien, ajoittumisen sekä epävarmuuden arviointia varten. Se sisältää siis sääntelyä rahoitusvarojen ja -velkojen merkitsemisestä taseeseen ja kirjaamisesta pois taseesta, luokittelusta, arvostamisesta, arvon alentumisesta sekä suojauslaskennasta. Standardiin liittyy myös runsas soveltamisohjeistus. (Kuutti 2018; IFRS-standardit 2019, 325.)

Pääomat luokitellaan IFRS-taseen pääomissa kahteen eri luokkaan, joita ovat vieras ja oma pääoma. Vieraaseen pääomaan luokitelluista instrumenteista aiheutuvat menot on merkittävä tulokseen, eli voittoon tai tappioon. Oman pääoman menot vähennetään omasta pääomasta. (Haaramo ym. 2020.)

3.1 Rahoitusinstrumentit

Rahoitusinstrumentteja, joita IFRS 9 koskee, ovat rahoitusvaroihin kuuluvat erät ja rahoitusvelat, mukaan lukien johdannaiset. Rahoitusvaroihin kuuluvat myös käteisvarat, joiden olemassaolo ei perustu yritysten väliselle sopimukselle. Yrityksen oman taseen omaan pääomaan kuuluvat erät eivät kuulu rahoitusinstrumentteihin. Ne ovat IFRS-standardien viitekehyksen mukaan yrityksen varojen ja velkojen erotuksena saatavia jäännöseriä, siis yrityksen nettovarallisuuteen kuuluvia eriä. Edes osakepääomaan kuuluvat osakkeet eivät ole rahoitusinstrumentteja. (Haaramo ym. 2020.)

IFRS määrittelee rahoitusinstrumentin kahden eri osapuolen väliseksi sopimukseksi, jossa toisella osapuolella on rahoitusvaroihin kuuluva erä, esimerkiksi saaminen tai sijoitus osakkeeseen, ja toisella osapuolella taas rahoitusvelka tai oman pääoman ehtoinen instrumentti. Osapuolet ovat siis yrityksiä. Yritys ymmärretään tässä yhteydessä laajasti; se sisältää sekä taloudelliset yksiköt, että yksittäiset luonnolliset henkilöt. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

3.2 Standardin päivittyminen

IFRS 9-standardin suurimmat vaikutukset toteutuvat finanssisektorilla rahoitus- ja vakuutusalan yrityksissä, mutta standardia kuitenkin sovelletaan kaikenlaisissa liiketoiminnassa. Vaikutukset siis ulottuvat myös muille sektoreille. (Haaramo ym. 2020) Uudistettu rahoitusinstrumenttistandardi, IFRS 9, astui voimaan pakollisena 1.1.2018 korvaten aiemman IAS 39-standardin. Tämä uusi standardi pyrkii tuomaan joustavuutta ja käytännöllisyyttä suojauslaskennan soveltamiseen. Tavoitteena on myös viedä suojauslaskenta lähemmäs yhtiön operatiivista riskienhallintaa. Etenkin muiden kuin rahoitussektorin toimijoiden näkökulmasta uudistunut IFRS 9 on tervetullut muutos verrattuna aiempaan IAS 39-standardin mukaiseen suojauslaskentanormistoon. Uudistuksen myötä standardi antaa uusia suojausmahdollisuuksia etenkin muille kuin rahoitussektorin toimijoille. Vanhan standardin mukaisen suojauslaskentaa koskevan sääntelyn kritisoitiin olevan laskennallisesti liian jäykkä ja sääntöperäinen. Monet kokivat sen myös liian irralliseksi osa-alueeksi riskienhallinnasta. IFRS 9 yhdistääkin aiempaa paremmin yrityksen riskienhallintapolitiikan, operatiivisen suojaamisen sekä teknisen suojauslaskennan. (Aalto 2017.)

IFRS 9:n keskeisimmät muutokset koskevat kolmea kokonaisuutta, jotka ovat rahoitusvarojen luokittelu ja arvostaminen, arvonalentumisten määrittäminen, sekä suojauslaskenta ja liitetietovaatimukset. Muutosten toteuttaminen yrityksessä vaatii, että esimerkiksi tilintarkastajan ja tarkastusryhmän on ymmärrettävä yrityksen rahoitusinstrumenttien liiketoimintamallit. Täytyy siis ymmärtää, kuinka yritys hallinnoi ja tukee omaa toimintaansa rahoitusinstrumenttien avulla, ja kuinka tämä kerrotaan liitetiedoissa. (Nurmo 2016; Tenhunen 2017.)

IFRS 9 sisältää siis uuden, kaksivaiheisen rahoitusvarojen luokittelun ja arvostamisen mallin. Se perustuu arvioon siitä liiketoimintamallista, johon rahoitusvara kuuluu, ja lisäksi myös arvioon rahoitusvaran sopimukseen perustuvista rahavirtaominaisuuksista. Arvioinnin perusteella rahoitusvarat myös

luokitellaan kolmeen eri luokkaan, ja arvotetaan niiden mukaisesti alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Merkittävää on, että rahoitusvarojen luokittelu perustuu yrityksen omatoimisesti määrittelemiin liiketoimintamalleihin ja sijoitusten sopimusperusteisiin rahavirtoihin. Rahoitusvelkoja koskevat osuudet ovat säilyneet lähes muuttumattomina standardin uudistuessa. (Tenhunen 2017.)

IFRS 9 sisältää uuden arvonalentumisten määrittämisen mallin. Arvonalentumiset tulee jatkossa määrittää ja kirjata perustuen odotettavissa oleviin luottotappioihin, kun entisen standardin aikaan käytössä oli niin sanottu toteutuneiden luottotappioiden malli, jonka mukaan luottotappiot huomioitiin vasta niiden tapahduttua. Vanha malli osoittautui riittämättömäksi edellisen finanssikriisin aikaan, ja siksi se on päätetty korvata uudessa standardissa. On päätetty siis siirtyä aktiivisempaan, odotettujen luottotappioiden käsittelytapaan. (Tenhunen 2017.)

Yksi suurimmista muutoksista standardin uudistumisessa on Aallon (2017) mukaan sallittujen suojauskohteiden lisääntyminen. Tästä hyvänä esimerkkinä on muiden kuin rahoitusinstrumenttien riskikomponentit. Suojauskohteeksi hyväksytyyn riskikomponenttiin on oltava erikseen tunnistettavissa ja määriteltävissä, ja lisäksi sille tulee olla mahdollista määrittää luotettavasti sen käypä arvo. Uudistuneen standardin ansiosta riskikomponentit tarjoavat uusia suojausmahdollisuuksia yrityksille, joiden liiketoimintaan liittyvät erilaiset hyödykkeet ja raaka-aineet. IFRS 9 toi myös joustavuutta eristä koostuvien ryhmien suojaukseen.

Aiemmin voimassa olleen IAS 39:n mukaisesti suojauslaskennan tehokkuus tuli ennen osoittaa retrospektiivisesti eli taaksepäin katsovasti sekä myös prospektiivisesti eli eteenpäin katsovasti. Lisäksi suojauslaskennan soveltaminen edellytti tuolloin, että laskennan tehokkuuden vaihteluväli oli 80-125%. Uudistuneen IFRS 9 standardin myötä taaksepäin katsova tehokkuustestaus poistuu, kuten myös sallitun suojauslaskennan tehokkuusväli. Tehokkuusrajat korvataan suojaussuhteeseen liittyvillä laadullisilla vaatimuksilla. IFRS 9 tarjoaa siis joustavuutta suojaussuhteen tehokkuuden osoittamiseen, mutta tehoton osuus tulee silti edelleenkin laskea ja kirjata tulosvaikutteisesti. Lisäksi suojauslaskentadokumentaatio on edelleen tehtävä, mutta esimerkiksi yrityksen

riskienhallintapolitiikka on huomioitava tarkemmin kuin ennen. (Aalto 2017; Tenhunen 2017.)

3.3 Rahoitusvarojen luokittelua ohjaavat tekijät

Liiketoimintamalli ja sopimusperusteiset rahavirrat ohjaavat rahoitusvarojen luokittelua. Nämä molemmat ovat uusia käsitteitä, jotka tulivat käyttöön uudistuneen IFRS 9-standardin myötä. (Kuutti 2018.)

Yhteisön liiketoimintamalli tarkoittaa sitä, miten yhteisö hallinnoi rahoitusvarojensa rahavirtojen kerryttämiseksi. Eli yhteisön liiketoimintamalli ratkaisee, syntyvätkö rahavirrat rahoitusvarojen myynnistä vai sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä vai näistä molemmista. Tätä arviointia ei tehdä niin sanottujen kauhuskenaarioiden eli pahinten mahdollisten skenaarioiden perusteella, vaan sellaisten, joiden yhteisö odottaa kohtuudella toteutuvan. Liiketoimintamallin soveltaminen rahoitusvarojen luokittelussa on pakollista eli kyseessä ei siis ole vapaaehtoinen soveltaminen. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

Se, että liiketoimintamallin soveltaminen rahoitusvarojen luokittelussa on pakollista, merkitsee sitä, että standardia ensimmäistä kertaa sovellettaessa on rahoitusvarojen liiketoimintamallien arviointi tehtävä huolella. Liiketoimintamallin toteuttaminen ei tapahdu instrumenttikohtaisesti, eikä sillä perusteella, miten jollekin yksittäiselle instrumentille asetetaan tavoitteita. Luokitellessa rahoitusvaroja liiketoimintamalleihin perustuen, on otettava huomioon se, kuinka rahoitusvaroja yrityksessä hallinnoidaan. Hallinnoinnin tarkoituksena on kuitenkin tukea liiketoiminnallisten tavoitteiden saavuttamista. (Haaramo ym. 2020.)

Yhteisön liiketoimintamalli rahoitusvarojen hallinnoimiseen on tyypillisesti havaittavissa niistä toimenpiteistä, joita yhteisö suorittaa liiketoimintamallin tavoitteen saavuttamiseksi. Merkitykselliseen näyttöön näistä toimenpiteistä kuuluu esimerkiksi se, kuinka liiketoimintamallin ja sen mukaisesti hallussa pidettävien rahoitusvarojen tuloksellisuutta arvioidaan, ja kuinka siitä raportoidaan yhteisön johtoon kuuluville avainhenkilöille. Näyttöön kuuluu myös sellaiset riskit, jotka vaikuttavat liiketoimintamallin, ja sen mukaisesti hallussa

pidettävien rahoitusmallien tuloksellisuuteen sekä erityisesti tapa, jolla näitä riskejä hallitaan. Merkityksellistä on myös se, kuinka liiketoiminnan johtajia palkitaan; perustuuko kompensatio hallinnoitujen varojen käypään arvoon ja kerättyihin sopimukseen perustuviin rahavirtoihin. (Kuutti 2018.)

Yrityksen liiketoimintamalli vaikuttaa erityisesti arvostamiseen. Mikäli tavoitteena on hyödyntää rahoitusvarojen hinnannousut myymällä rahoitusvarat, on selkeää, että vaaditaan arvostamista käypään arvoon. Kun liiketoimintamallia arvioidaan, otetaan lähtökohdaksi toiminnan jatkuvuus. Näin esimerkiksi tilanne, jossa jostain ulkoisesta pakottavasta syystä jouduttaisiin myymään rahoitusvaroja pois, ei saa vaikuttaa liiketoimintamallin soveltamisen arviointiin. (Haaramo ym. 2020.)

3.4 Rahoitusvarat

Rahoitusinstrumentit tulee IFRS 9-standardin mukaan luokitella niiden luonteen ja käyttötarkoituksen perusteella eri luokkiin. Tämä luokittelu vaikuttaa rahoitusinstrumenttien arvostukseen taseessa sekä siihen, miten ne vaikuttavat tilikauden tulokseen ja missä tahdissa. Standardin mukaan arvostusluokkia on vain kaksi. Ne ovat käypään arvoon ja jaksotettuun hankintamenoon arvostaminen. Rahoitusvarojen luokittelua on säännelty tarkemmin kuin rahoitusvelkojen luokittelua. Myös rahoitusvarojen arvonalentumisia säännellään laajasti. Rahoitusvelkoihin ei tullut IFRS 9:n uudistumisen myötä suuria muutoksia, vaan suurimmat muutokset tulivat rahoitusvaroihin. Arvonalentumisiin tuli runsaasti tarkempaa sääntelyä. (Kuutti 2018; IFRS-standardit 2019, 336.)

Rahoitusvaroihin kuuluu eriä taseen vasemmalta puolelta; sekä liikepääomaan että sijoituksiin kuuluvia omaisuuseriä. Ne sisältävät siten sekä lyhyt- että pitkäaikaisia omaisuuseriä. Rahoitusvaroihin kuuluu myös käteisvarat, sopimuksiin perustuvat oikeudet saada toiselta yritykseltä käteis- tai muita rahoitusvaroja kuten myyntisaamiset, annetut lainat ja lyhytaikaisiin velkakirjoihin perustuvat saamiset. Rahoitusvaroihin luetaan myös sopimuksiin perustuvat oikeudet vaihtaa rahoitusinstrumentteja toisen yrityksen kanssa olosuhteissa, jotka mahdollisesti osoittautuvat yhteisölle edullisiksi. Esimerkiksi osto-optiot ovat

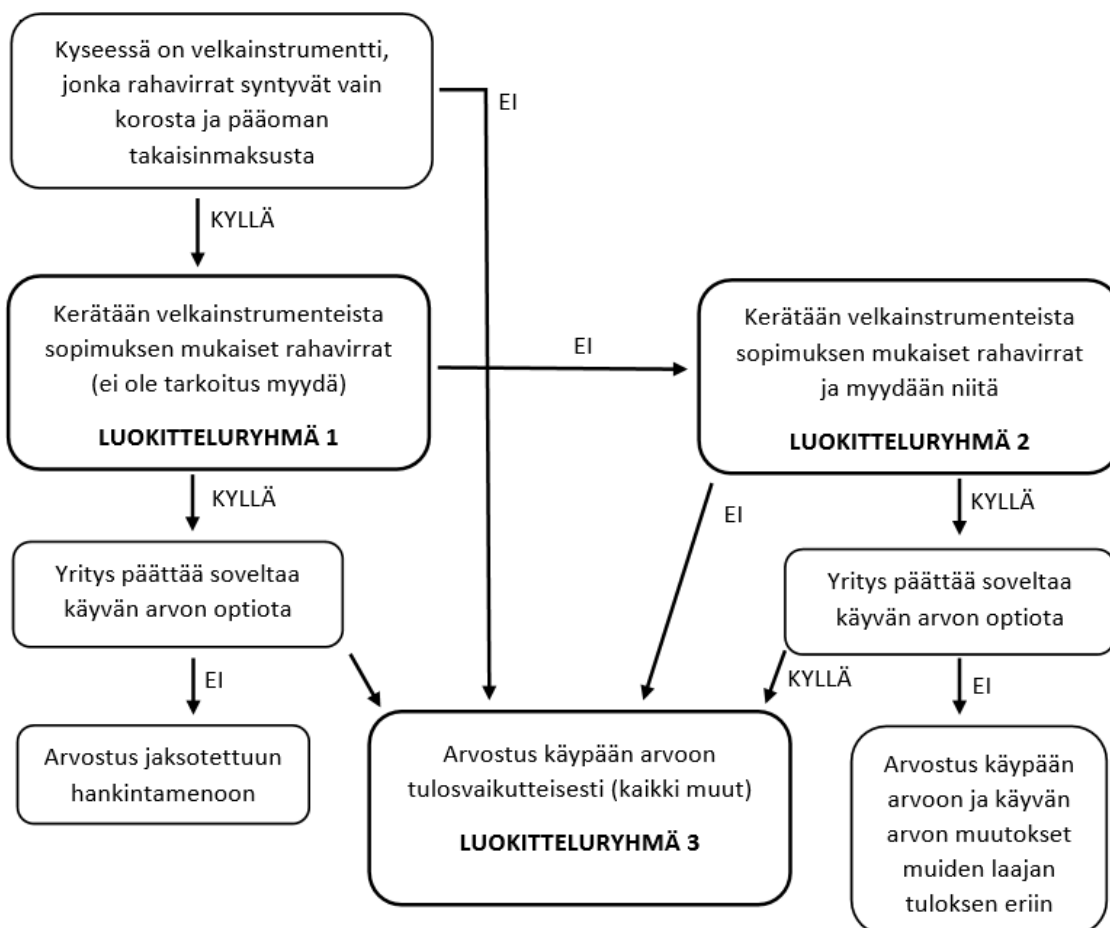
tällaisia. Rahoitusvaroihin sisältyvät myöskin toisten yritysten osakkeet ja muut oman pääoman ehtoiset instrumentit. (Kuutti 2018.)

Ensimmäistä kertaa kirjanpitoon merkittäessä rahoitusvaroihin kuuluva erä arvostetaan käypään arvoon. Tuo käypä arvo on yleensä yhtä suuri kuin siitä annetun vastikkeen arvo. Standardissa olennaisempaa on varojen myöhempi arvostaminen, jolloin käytössä on kolme luokitteluryhmää (kuva 1). (Kuutti 2018; IFRS-standardit 2019, 341.)

1. Ensimmäisessä ryhmässä rahoitusvarat luokitellaan jaksotettuun hankintamenuun, jos yhteisön liiketoimintamallin mukaista on pitää omaisuuserä eräpäivään asti, ja omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään korosta sekä pääoman takaisinmaksusta. Tässä luokassa ei siis ole tarkoitus myydä. Tulokseen merkitään tällöin korkotuotot, arvonalentumiset ja lopulliset myyntivoitot tai -tappiot. Tähän ryhmään kuuluvia rahoitusvaroja ovat esimerkiksi myönnettyt lainat, myyntisaamiset sekä myös sijoitukset esimerkiksi joukkovelkakirjalainoihin.
2. Toisessa ryhmässä rahoitusvarat luokitellaan käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta, jos liiketoimintamalli on sekä pitää omaisuuserää eräpäivään asti, että myydä se. Muun laajan tuloksen erät tarkoittavat realisoitumattomia eriä, voittoja taikka tappioita. Lisävaatimuksena tämänkin luokan osalta on, että omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään korosta ja pääoman takaisinmaksusta. Tulokseen merkitään tällöin korkotuotot, arvonalentumiset ja lopulliset myyntivoitot tai -tappiot. Tässä luokassa käyvän arvon muutos menee muihin laajan tuloksen eriin eikä suoraan tuloslaskelmaan. Tähän ryhmään kuuluvia rahoitusvaroja ovat ensisijaisesti sijoitukset toisten yritysten, pankkien tai julkisen sektorin organisaatioiden liikkeeseenlaskemiin velkainstrumentteihin. Niistä voi kerätä sopimusperusteiset rahavirrat ja ne ovat myös suhteellisen helposti myytävissä. Esimerkiksi vuokra- tai myyntisaamiset, tai yrityksen myöntämät lainat eivät luonteensa takia ole tämän ryhmän mukaisia rahoitusvaroja.
3. Kolmanteen ryhmään kuuluu loogisesti kaikki muut. Eli kaikki muut rahoitusvarat siis arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti; voittoon

tai tappioon kirjataan saadut korot ja osingot, käyvän arvon muutokset sekä lopulliset myyntivoitot tai -tappiot. Tähän ryhmään kuuluu esimerkiksi kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät varat. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

Edellisten säännösten lisäksi yritys voi myös vaikuttaa luokitteluun ja arvostamiseen, jos se päättää soveltaa käyvän arvon optiota tai arvostaa osakkeet siten, että niiden käyvän arvon muutokset esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Käyvän arvon optiota sovellettaessa rahoitusvaroista saadut tuotot, käyvän arvon muutokset ja myös lopulliset myyntivoitot tai -tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti. Osakkeiden vaihtoehtoisessa kirjanpitokäsittelyssä saadut osingot kirjataan tulosvaikutteisesti. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

KUVA 1. Rahoitusvarojen luokittelu (Haaramo ym. 2020, muokattu)

Eri liiketoimintamallit luovat ensisijaisen rahoitusvarojen arvostusperusteen, joten yrityksen on luokiteltava rahoitusvarat uudelleen vain, jos rahoitusvarojen hallinnointiin liittyvä liiketoimintamalli muuttuu. Toisin sanoen vain liiketoimintamallin muuttuminen aiheuttaa rahoitusvarojen uudelleenluokittelun. Tällaisten uudelleenluokittelujen odotetaan olevan hyvin harvinaisia. Liiketoimintamalli muuttuu periaatteessa vain, jos yritys aloittaa tai lopettaa sen kannalta merkittävän toiminnan. (Haaramo ym. 2020.)

Yrityksen lyhytaikaiset saamiset, kuten esimerkiksi alle vuoden pituiset myyntisaamiset, joihin ei liity sopimusta koron kertymisestä, arvostetaan alkuperäisen laskun mukaiseen määrään. Jos laskennallisen koron merkitys olisi niissä merkittävä, tulisi nuo saamiset laskea jaksotetun hankintamenon mukaisesti. Mikäli saamisella on pitkä maksuaika, on myös rahan aika-arvolla merkitystä. (Kuutti 2018.)

3.5 Rahoitusvelat

Rahoitusvelkoja ovat kaikki sopimukseen perustuvat velvollisuudet, joiden perusteella yrityksen on luovutettava toiselle yritykselle käteis- tai muita rahoitusvaroja kuten esimerkiksi pankkilainan tai ostovelan maksu. Myös ne sopimukseen perustuvat velvollisuudet, joiden perusteella yrityksen on vaihdettava rahoitusinstrumentteja toisen yrityksen kanssa tilanteessa, jossa olosuhteet osoittautuvat yritykselle epäedullisiksi, ovat rahoitusvelkoja. Rahoitusvelkoihin luetaan myös sopimus, joka suoritetaan tai mahdollisesti suoritetaan yrityksen oman pääoman ehtoisina instrumentteina, kuten esimerkiksi osakkeina. (Kuutti 2018.)

Rahoitusvelka arvostetaan ensimmäistä kertaa kirjanpitoon merkittäessä käypään arvoon. Tämä on pääsääntö. Tuo käypä arvo vastaa yleensä velasta saadun vastikkeen arvoa. Velan ottamisesta syntyneet transaktiomenot sisällytetään tuohon rahoitusvelan käypään arvoon. Ensimmäisen kirjaamisen jälkeen kaikki rahoitusvelat arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun. Tämän kirjausperusteen ulkopuolelle jäävät käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat ja johdannaisvelat. Nämä velat, joihin sovelletaan käyvän

arvon optiota, kirjanpitovelvollisen on kirjattava käypään arvoon. Rahoitusveloista ei kirjata arvonalentumisia, vaan mahdolliset arvonalentumiset perustuvat velan osittaiseen anteeksiantamiseen. Rahoitusvelat luokitellaan joko jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon arvostamisperusteen mukaisesti. (Kuutti 2018; IFRS-standardit 2019, 341.)

3.6 Odotettujen luottotappioiden malli

Odotettujen luottotappioiden malli on uudistunut säännös. Uudistuneen IFRS 9-standardin tultua voimaan taaksepäin katsova tehokkuustestaus poistui. Nykyään keskitytään siis vain odotettavissa oleviin luottotappioihin. Kun yritys arvostaa rahoitusvarojaan jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon muihin laajan tuloksen eriin, on sen arvioitava jokaisena raportointipäivänä niihin liittyvä odotettavissa oleva luottotappio. Tämän luottotappion määrä perustuu rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai niiden ryhmän luottoriskin suuruuteen sekä sen mahdolliseen merkittävään lisääntymiseen. Arvonalentumissääntöjä on sovellettava kerää rahavirrat-liiketoimintamallin mukaisiin varoihin, sekä kerää että myy-liiketoimintamallin mukaisiin rahoitusvaroihin ja lisäksi myös IFRS 15:n Myyntivoitot asiakassopimuksista-mukaisiin saamisiin, IFRS 16:n Vuokrasopimukset-mukaisiin vuokrasaamisiin ja IFRS 9:n mukaisiin taseen ulkopuolisiin luottositoumuksiin ja takaussopimuksiin. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

Yrityksen tulee kirjata osavuosikatsauksen tai tilikauden päättyessä odotettavissa oleva luottotappio seuraavan vuoden eli 12 kuukauden ajalta. Tältä ajalta odotettavissa oleva luottotappio perustuu tappion syntymisen todennäköisyydelle, joka taas perustuu joko yrityksen omaan historiadataan tai vastaavaan dataan yrityksen ulkopuolelta. Datassa huomioidaan esimerkiksi sitä, onko asiakkaan riskiluokitus lisääntynyt tai taloudellinen tila heikentynyt. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrää laskettaessa tulee ottaa huomioon harhaton ja todennäköisyyksillä painotettu erilaisten tappiomäärien mahdollinen jakauma ja rahan aika-arvo. Huomioon on otettava myös kaikki raportointipäivänä ilman kohtuuttomia kustannuksia ja vaivaa saatavissa oleva merkityksellinen ja tuettavissa oleva informaatio menneistä tapahtumista,

nykyisistä olosuhteista sekä tulevien taloudellisten olosuhteiden ennusteista. Tämä tarkoittaa, ettei jokaisen asiakkaan kohdalla tarvitse tehdä kallista selvitystä heidän taloudellisesta tilastaan. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrää arvioitaessa otetaan huomioon myös sopimusehtojen mukaiset vakuudesta, tai muista luoton laatua parantavista järjestelyistä, saatavat rahavirrat. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

Mikäli luottoriski eli riski siitä, että asiakas laiminlyö sopimuksenmukaisten maksujen suorittamisen, on lisääntynyt merkittävästi, on yrityksen IFRS 9:n mukaan kirjattava luottotappio. Vaikka tässä vaiheessa kyse on vain riskistä, eikä jo tapahtuneesta luottotappiosta eikä välttämättä edes maksun viivästymisestäkään, tulee tuo kirjata. Tällöin luottotappio kirjataan saamisen koko juoksuajalta, eli sen päättymispäivään asti. (Kuutti 2018.)

Kriittisintä odotetun luottotappion mallissa on arvio luottoriskin merkittävästä lisääntymisestä. Standardin määrittämissä luottoriski on selkeästi lisääntynyt, jos maksu on viivästynyt 30 päivän ajan. Tällöin luottotappio on kirjattava. IFRS 9 mahdollistaa myös niin sanotun helputuksen, jonka mukaan yritys voi arvioida, että vaikka luottoriski on kasvanut, niin saamiseen sisältyvä luottoriski on silti edelleen alhainen. (Kuutti 2018.)

3.7 Suojauslaskenta

Riskeiltä suojaautuminen on osa yrityksen riskienhallintaa. Tavoitteena on kumota kokonaan tai edes osittain riskien aiheuttamat tappiot, kuten esimerkiksi ulkomaisen valuutan epäedullinen muutos, joskin samalla menetetään mahdolliset voitot kuten kurssituotot. Riskienhallinta voi olla pelkästään taloudellista, jolloin suojaudutaan riskeiltä, mutta kirjanpidollista suojauslaskentaa ei toteuteta. Standardi ei edellytä kirjanpidollista suojauslaskentaa, vaan sen soveltaminen on vapaaehtoista. Jos suojauslaskentaa päätetään soveltaa, tulee vaatimuksista pakottavia. (Haaramo ym. 2020.)

Yritys voi niin päättäessään soveltaa suojauslaskentaa suojautuessaan rahoituksellisilta riskeiltä. Suojauslaskenta antaa poikkeussääntöjä rahoitusinstrumenttien käsittelyyn. Suojauslaskennan tyypejä ovat käyvän arvon suojaus, rahavirran suojaus sekä ulkomaisen nettoinvestoinnin suojaus. Nämä suojauslaskentatyytit olivat samat jo entisen standardin aikana. Sallitut suojausinstrumentit pysyivät pääosin samoina kuin entisen standardin aikaan. Suojauslaskennassa suojausinstrumentin käyvän arvon tai rahavirran muutoksen odotetaan kumoavan suojattavan kohteen käyvän arvon ja rahavirtojen muutokset. Tämän perusteella suojausinstrumenteiksi hyväksytään suojaukseen tarkoitetut johdannaiset sekä muut sellaiset rahoitusvaroihin ja -velkoihin kuuluvat erät, jotka arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Useimmiten tähän suojaukseen käytetään johdannaisia, sillä ne ovat kustannustehokkaita hankintahetkellä, eikä niistä tarvitse maksaa hankintamenoa. (Aalto 2017; Kuutti 2018.)

Monet pitivät IAS 39-standardia vaativana ja jopa pakottavana standardina, sillä se pakotti toimimaan tietyllä tavalla, vaikka yritys saattoi haluta toimia toisin. Tämä koettiin usein ikäväksi tilanteeksi, kun laskentasäännöt pakottavat toimimaan yhdellä tietyllä tavalla. Uudistunut IFRS 9-standardi toi mukanaan vaatimuksen, että suojauslaskennan tulee olla yhtenevää yrityksen riskienhallinnan kanssa. Toisin sanoen nykyään se, miten yritys hallinnoi riskejä, voidaan näyttää suojauslaskennassa ja sen dokumentoinnissa. Ensin yritys päättää riskienhallinnastaan, ja siihen sitten sovitetaan suojauslaskennan menettelytavat sopiviksi. Keskeistä tässä säädöksessä on vaatimus siitä, että suojattavalla kohteella ja suojausinstrumentilla tulee olla todistettavasti taloudellinen riippuvaisuussuhde. (Kuutti 2018.)

Suojaussuhde täyttää suojauslaskennan soveltamisen kriteerit IFRS 9:n mukaisesti, jos suojaussuhde koostuu pelkästään hyväksyttävistä suojausinstrumenteista ja hyväksyttävistä suojauskohteista, ja jos yhteisöllä on suojaussuhteen alkaessa asianmukaisesti laadittu määrittely ja dokumentaatio suojaussuhteesta, sekä yhteisön riskien hallinnan tavoitteesta ja suojaukseen ryhtymisen strategiasta. Suojaussuhteen tulee myös täyttää kaikki suojauksen tehokkuutta koskevat vaatimukset. Suojauksen tehokkuudella tarkoitetaan sitä määrää, jolla suojausinstrumentin käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset

kumoavat suojauskohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutoksen. Tehokkuuden vaatimuksia ovat taloudellinen riippuvuus, luottoriskin vaikutus suojaussuhteeseen sekä suojaussuhteen suojausaste. Taloudellisen suhteen voi osoittaa riippuen suojaussuhteesta kvalitatiivisesti ja/tai tilastollisesti. Sen on kuitenkin oltava kausaalinen, eikä siis yhden hetken korrelaatio ole riittävä osoitus tähän. Tehokkuuden osoittamisessa on myös huomioitava, ettei suojauskohteen tai -instrumentin luottoriskin vaikutus dominoi suojauksen taloudellisesta suhteesta aiheutuvia arvonmuutoksia. Suojaussuhteen suojausasteen on myös oltava sama kuin sen suojausasteen, joka muodostuu siitä suojauskohteen määrästä, jota yhteisö tosiasiallisesti suojaa. Vaikka uudistunut standardi mahdollistaa joustavuutta tehokkuuden osoittamiseen, on tehoton osuus edelleen laskettava ja kirjattava tulosvaikutteisesti. (Aalto 2017; Kukkonen 2018.)

Suojauslaskennan tavoitteena on kuvata tilinpäätöksissä se, miten yrityksessä hallinnoidaan erityisten riskien vaikutuksia voittoon tai tappioon tai muihin laajan tuloksen eriin. Suojauslaskennan IFRS-sääntelyn taustalla on yrityksen riskienhallinta ja niiden suojaustoiminta, jota suojauslaskenta osaltaan toteuttaa. IFRS 9 ei kuitenkaan luettele tai ota kantaa suojattaviin riskeihin, vaikka lähtökohtana onkin se, että riskit voidaan mitata. Tällöin riskit jakautuvat rahoitusriskeihin, joita ovat valuutta-, korko- ja hintariskit. Myös luottoriskiä voidaan suojata standardin kriteerien mukaisesti. (Kuutti 2018.)

3.7.1 Johdannaiset

Johdannaisista IFRS 9:n kannalta tärkeimpiä ovat termiinit, futuurit, optiot sekä swapit eli niin sanotut vaihtosopimukset, joita ovat esimerkiksi korko- tai valuutanvaihtosopimukset. Johdannaiset ovat saaneet nimensä siitä, että niiden arvo johdetaan niiden kohde-etuuden arvosta. Näitä kohde-etuuksia voivat olla esimerkiksi arvopaperien hinnat kuten osakkeiden hinnat, valuuttakurssit, korot ja hyödykkeiden hinnat. Johdannaisten arvo muuttuu, kun kohde-etuuden arvo muuttuu. Johdannaisilla voidaan käydä kauppaa ja tavoitella näin lisävoittoja, tai suojata yrityksen varoja ja velkoja tai ennakoitavissa olevia liiketoimia, kuten

esimerkiksi tarjouksia. Standardi säätelee molempia käyttötarkoituksia. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

Suojaustarkoituksessa johdannaisia käytetään kahdella eri tavalla; joko taloudellisessa tai kirjanpidollisessa suojaustarkoituksessa. Jälkimmäisestä siis käytetään nimitystä suojauslaskenta, jolloin johdannaisten kirjanpidollinen käsittely täyttää rahoitusinstrumenttistandardin edellyttämät vaatimukset. Suojauslaskennassa pääidea on se, että suojattavasta erästä ja suojaavasta instrumentista näytetään tulosvaikutukset yhtä aikaa, ja pyritään näin tuloksen tasaisempaan näyttämiseen. Siten IFRS 9 ottaa kantaa suojauslaskentaan, eikä yrityksessä harjoitettavaan taloudelliseen suojautumiseen rahoitusriskien varalta. (Kuutti 2018.)

Johdannaiset luokitellaan aina käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin, paitsi jos voidaan erikseen osoittaa, että niitä käytetään standardin mukaisessa ennakoitun tulevan rahavirran tai ulkomaisen nettosijoituksen suojauksessa. Jos näin voidaan osoittaa, johdannaisia ei kirjata tulosvaikutteisesti. (Kuutti 2018.)

3.7.2 Suojauskohde ja suojaussuhteet

Suojauskohde sisältää riskin tai riskejä, joilta yritys haluaa suojautua. Standardin mukainen suojauskohde voi olla taseeseen merkitty omaisuuserä, taseeseen merkitty velka, taseen ulkopuolinen kiinteäehtoinen sitoumus, joka ei siis vielä näy taseessa tai ennakoitu liiketoimi kuten esimerkiksi asiakastilaus. Myös nettosijoitus ulkomaiseen yksikköön, kuten esimerkiksi tilanne, jossa konsernin tytäryhtiöitä on ulkomailla, on standardin mukainen suojauskohde. Omaisuuserä ja velka ovat taseeseen merkittyjä eriä, mutta sen sijaan kiinteäehtoinen sitoumus on vielä kirjanpitoon merkitsemätön sopimus. Ennakoitu liiketoimi on puolestaan erittäin todennäköinen odotettavissa oleva vastainen liiketoimi, johon ei ole lopullisesti sitouduttu. Suojauskohde voi olla yksittäinen erä tai eristä koostuva ryhmä, tai yksittäisen erän tai eristä koostuvan ryhmän komponentti. (Kuutti 2018; IFRS-standardit 2019, 353.)

Rahoitusinstrumenttistandardi jakaa suojaustilanteet eli suojaussuhteet kolmeen eri ryhmään. Suojaussuhteet luokitellaan suojattavan kohteen perusteella käyvän arvon suojaukseen, rahavirran suojaukseen ja IAS 21:ssä määritellyn ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaukseen. Se, mihin näistä ryhmistä suojaussuhde luokitellaan, vaikuttaa suojauksen käsittelyyn kirjanpidollisessa suojauslaskennassa. Suojauslaskentaa voidaan soveltaa vain edellä mainittuihin tilanteisiin ja vain edellä mainittuihin sijoituskohteisiin. (Kuutti 2018.)

Jotta yritys voi soveltaa suojauslaskentaa kirjanpidossaan ja tilinpäätöksessään, vaaditaan suojaussuhteelta sekä sen dokumentointia että tehokkuutta, jota on myös dokumentoitava. Nämä standardin vaatimukset ovat ehdottomia. Yrityksellä on oltava asianmukainen dokumentointi suojaussuhteesta, riskienhallinnan tavoitteesta ja suojaukseen ryhtymisen strategiasta. Suojauksen on liityttävä aina tiettyyn yksilöityyn ja nimenomaisesti määriteltyyn riskiin. Kuutti (2018) mukaan tämän noudattamisesta ollaan tarkkoja. Dokumentoinnin on sisällettävä yksilöivät tiedot suojausinstrumentista ja suojauskohteesta sekä myös suojattavan riskin luonteesta. Dokumentointiin kuuluu lisäksi arvio siitä, miten suojaussuhteessa toteutuvat tehokkuutta koskevat vaatimukset, mukaan lukien analyysi suojauksen tehottomuudesta ja kuinka suojaussuhteen suojausasteen määritetään. Eli riskin luonne on kuvattava tarkasti.

3.7.3 Käyvän arvon suojaus

Käyvän arvon suojauksessa taseeseen merkityn omaisuuserän, velan tai taseeseen kirjaamattoman, taseen ulkopuolisen sitoumuksen käypä arvo on suojauskohteena. Käypään arvoon ja myös sen muutoksiin vaikuttaa riski, joka voidaan yksilöidä, kuten esimerkiksi korko- tai markkinariski. Suojattavasta riskistä johtuvilla mahdollisilla käyvän arvon muutoksilla oikaistaan suojauskohteen arvoa, ja tämä muutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Jotta yritys voi alentaa rahoitusriskin vaikutusta tulokseen, kirjataan myös rahoitusinstrumentin käyvän arvon muutokset tulosvaikutteisesti. Tiivistettynä voidaan siis todeta, että suojausinstrumentin käyvän arvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti voittoon tai tappioon (-/+), ja suojauskohteen käyvän arvon

muutos kirjataan tulosvaikutteisesti voittoon tai tappioon (+/-). (Haaramo ym. 2020.)

Tähän edellä mainittuun pääsääntöön on myös poikkeus. Se on niiden osakkeiden suojaus, joiden käyvän arvon muutokset yritys on päättänyt esittää muissa laajan tuloksen erissä. Tällöin sekä suojausinstrumentin että suojauskohteen käyvän arvon muutokset esitetään myös muissa laajan tuloksen erissä. Suojauksen tavoitteena onkin suojata muiden laajan erien muodostamaa tulosta. Käyvän arvon suojauksen käytäntö saattaa joskus aiheuttaa sen, että varallisuus- tai velkaerä, jota ei muuten arvostettaisi käypään arvoon, arvostetaan niin, jotta se tulee osaksi suojauslaskentaa. Tässä pyritään siis siihen, että vaikutukset kumoavat toisensa mahdollisimman tarkasti. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

3.7.4 Rahavirran suojaus

Rahavirran suojaus on Kuutin (2018) mukaan yleisin suojauslaskennan tyyppi. Siinä tavoitteena on suojautua sellaiselta rahoitusriskiltä, joka vaikuttaa tulevien rahavirtojen vaihteluun. Rahavirran suojauksia ovat ennakoituun liiketoimeen liittyvän rahavirran suojaus, sekä taseeseen merkittyyn omaisuuserään tai velkaan liittyvän rahavirran suojaus. Yleisin esimerkki omaisuuserään tai velkaan liittyvästä vaihtelevasta rahavirrasta ovat vaihtuvakorkoiset lainat sekä sijoitukset. Mainittuja ennakoituja liiketoimia taas ovat esimerkiksi sitovat ulkomaanvaluutan määräiset liiketoimet.

Ennakoidun liiketoimen suojaus voi synnyttää yritykselle tulevaisuudessa omaisuus- tai velkaerän, joka voi olla luonteeltaan joko rahoitusvaroihin- tai velkoihin kuuluva tai niihin kuulumaton. Suojausinstrumentin arvon muutoksista syntynyt kumulatiivinen voitto tai tappio merkitään erikseen omaan pääomaan, siltä osin kuin suojaus on tehokasta. Taas siltä osin kuin suojaus on tehotonta, tulee suojausinstrumentista syntynyt voitto tai tappio kirjata laajan tuloslaskelman voittoon tai tappioon. Kun ennakoitu liiketoimi synnyttää rahoitusvaroihin kuuluvan omaisuus- tai velkaerän, erikseen omaan pääomaan muihin laajan tuloksen eriin kirjattu määrä perutaan, ja kirjataan voittoon, tai tappioon sillä

kaudella, tai niillä kausilla, jolloin kyseessä oleva erä vaikuttaa tulokseen. Kun ennakoitu liiketoimi synnyttää rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuus- tai velkaerän, on yrityksen valittava toinen kahdesta muihin laajan tuloksen eriin kirjattujen oikaisujen peruuttamista koskevasta kirjausmenetelmästä. Rahoitusvaroihin kuulumaton erä voi olla esimerkiksi pysyviin vastaaviin tai aineellisiin hyödykkeisiin menevä erä. Sitä menettelytapaa, jonka yritys valitsee, sen on sovellettava kaikkiin suojauksiin johdonmukaisesti. Kirjanpitovelvollinen voi kirjata oikaisun sillä tai niillä tilikausilla, joilla rahoitusvaroihin kuulumaton omaisuuserä tai velka vaikuttaa voittoon tai tappioon, tai se voi sisällyttää oikaisun kyseisen omaisuuserän tai velan hankintamenuon. Kummallakin tavalla päästää pienimpään tulosvaikutukseen. Laajan tuloksen eriin ikään kuin laitetaan talteen tehokas osuus suojauksesta odottelemaan, että syntyy joko rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuuluva erä, joka ryhtyy synnyttämään tulosvaikutuksia. (Kuutti 2018.)

3.7.5 Itsenäiseen ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaus

Itsenäinen ulkomainen yksikkö tarkoittaa esimerkiksi tytäryritystä, jonka toiminta on emoyhtiöstään riippumatonta, ja tapahtuu pääasiassa sijaintimaan valuutassa. Mahdollinen valuuttakurssin heikkeneminen tarkoittaa konsernin kannalta ainoastaan ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen arvon laskua. Tämän suojausinstrumentti voi olla joko samassa valuutassa otettu velka tai johdannainen. Tehokkaan suojauksen osalta sitä käsitellään samalla tavalla kuin edellä rahavirran suojausta. Eli tehokkaasta suojauksesta johtuva suojausinstrumentin voitto tai tappio kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

Mikäli johdannainen ei anna 100 prosenttista suojaa, kirjataan tehottoman osuuden osalta suojausinstrumentissa tapahtuneita muutoksia voittoon tai tappioon. Muihin laajan tuloksen eriin kirjattu määrä poistetaan vasta sitten, kun ulkomaisesta yksiköstä luovutaan, tai valuuttamääräinen nettosijoitus pienenee tytäryhtiön varojenjaon yhteydessä. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

3.8 Tilinpäätöksessä esittäminen

Rahoitusinstrumenteista on annettava tilinpäätöksessä sekä määrällisiä, että myös laadullisia tietoja. Näihin luetaan mukaan tiedot rahoitusinstrumentteihin liittyvistä riskeistä. (Haaramo ym. 2020.)

IFRS 9-standardi toi uudistuessaan mukanaan uusia liitetietovaatimuksia. Niiden mukaan on kuvattava, millä tavalla yhteisö määrittää suojauksen kohteen ja suojaukseen käytettävän instrumentin taloudellisen suhteen tehokkuusarvioinnissa, eli toisin sanoen miten riippuvuus määritellään, kun arvioidaan, onko suojaus tehokasta vai ei. On kuvattava myös millä tavalla yhteisö määrittää suojaussuhteen, ja mitkä ovat mahdolliset suojauksen tehottomuuden lähteet, sekä miten suojattaviksi kohteiksi määritellyt riskikomponentit on määritetty. Viimeisin tarkoittaa siis käytännössä kuvausta riskeistä, ja siitä, miten ne vaikuttaisivat tulokseen ja/tai omaan pääomaan, mikäli suojausta ei käytettäisikään. Riskienhallintaan liittyvää suojausta harjoitetaan paljon useammin kuin suojauslaskentaa. (Kuutti 2018.)

Rahoitusinstrumenttien esittämistä taseessa ja tuloslaskelmassa käsitellään standardissa IAS 32. Tämä oli voimassa jo vanhan rahoitusinstrumenttistandardin aikaan ja on siis vieläkin. IFRS 7-standardin tarkoituksena on vaatia yrityksiä esittämään tilinpäätöksessään tietoja, joiden avulla käyttäjät pystyvät arvioimaan miten merkittävä vaikutus rahoitusinstrumenteilla on yrityksen taloudelliseen asemaan ja tulokseen. He pystyvät myös havainnoimaan, minkä luonteisia ja miten laajoja ovat rahoitusinstrumenteista aiheutuvat riskit, joilla yritys on alttiina kauden aikana ja raportointikauden päättymispäivänä, sekä myös sitä, miten yhteisö hallitsee kyseisiä riskejä. IFRS 7 sisältää runsaasti liitetietovaatimuksia. (Kuutti 2018; Haaramo ym. 2020.)

4 IFRS 16 – VUOKRASOPIMUKSET

IFRS 16-standardissa säännellään vuokrasopimusten kirjaamista, arvostamista, esittämistapaa sekä niistä tilinpäätöksen yhteydessä esitettäviä tietoja. Standardin tavoite on varmistaa, että vuokralle antajat ja vuokralle ottajat esittävät merkityksellistä informaatiota sellaisella tavalla, joka kuvastaa heidän liiketoimiaan todenmukaisesti. Tämä asianmukainen informaatio antaa tilinpäätöksen käyttäjille perustan sen arvioimista varten, millainen vaikutus vuokrasopimuksilla on yhteisön taloudelliseen asemaan ja tulokseen, sekä rahavirtoihin. (IFRS-standardit 2019, 710.)

4.1 Standardin päivittyminen

Uusi IFRS 16-standardi korvasi entisen, IAS 17-standardin, astuessaan voimaan tammikuussa 2019. Standardia luotiin perusteellisesti yli 10 vuotta. (Paavola 2019.)

Paavola (2019) kertoo kirjoituksessaan, että uuden standardin taustalla on kirjanpidon asiantuntijoiden huoli yritysten velkojen kaltaisista vastuista, joita ei ole kirjattu yritysten taseisiin. Esimerkkejä näistä vastuista ovat tuloslaskelmassa liiketoiminnan muissa kuluissa olevat operatiivisella leasingrahoituksella hankitut omaisuuserät kuten esimerkiksi ajoneuvot ja teollisuuden koneet sekä kiinteistöjen vuokrasopimukset. Uudistetun standardin tarkoituksena on saada aikaan tarkempi kuva listattujen yritysten varoista ja veloista sekä myös parantaa myös niiden välistä vertailtavuutta. Paavola huomauttaa myös, että standardi saattaa aiheuttaa markkinoilla sekaannusta aluksi, koska sen käyttöönotto muuttaa taloudellisia tunnuslukuja. Se vaikuttaa taseeseen, ja siihen perustuviin tunnuslukuihin, kuten velkojen ja oman pääoman suhteeseen. Ennen vuotta 2019 raportoidut luvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia uusiin lukuihin. Tämä on noussut esiin myös monissa muissakin artikkeleissa ja blogikirjoituksissa.

Koveron kirjoituksessa Talouselämässä (2018) kerrotaan, että uuden standardin hyötyinä on aiempaa yhtenäisempi kirjanpitojärjestelmä sekä parempi vertailtavuus. Standardiin liittyy myös ongelmia; se vaikuttaa olennaisesti

standardia noudattavien yritysten tuloslaskelmiin ja taseisiin. Nuo vaikutukset ovat niin laajoja, että standardin voimaantuloa ei voida tarkastella vain kirjanpidollisena ja teknisenä seikkana. Lisäksi se tulee vaikuttamaan sekä listattujen että listaamattomien yritysten arvonmäärittämiseen, sillä listatuista yhtiöistä saatavaa vertailutietoa käytetään hyväksi listaamattomien yhtiöiden arvonmäärittämisessä. Nyt, kun muutos on tapahtunut, on erittäin keskeistä tutkia ja ymmärtää eri arvonmäärittämisessä käytettävien tunnuslukujen taustalla olevat yksityiskohdat, ennen kuin listattujen yritysten kertoimia tai muita tunnuslukuja voi käyttää arvonmäärittämisessä.

Entisen standardin, IAS 17, suurin ongelma oli vuokrasopimusten jako muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingisopimuksiin sekä se, että niiden välinen raja ei ollut helposti määriteltävissä. Tämän seurauksena monilla yrityksillä esiintyi jonkinlaista sopimuskikkailua asian tiimoilta, ja yritysten välinen vertailu oli haastavaa. Suurin muutos uudessa standardissa onkin se, että vuokralle ottajilta tuo kahtia jako on poistunut, ja he käsittelevät kaiken samalla tavalla; kirjaavat taseeseen, mikäli helpotuksia ei käytetä. Tuloslaskelmaan kirjautuu tällöin vain poistoja ja korkoja. Vuokralle antajat tekevät kuitenkin yhä entiseen tapaan tuon kahtia jaon. Nyt, kun vuokralle ottajat käsittelevät kaikki vuokrasopimukset samalla tavalla, liittyvät avainkysymykset vuokrasopimusten tunnistamiseen sekä vuokra-ajan ja vuokramaksujen määrittämiseen. (Kovero 2018; Kuutti 2019.)

IAS 17-standardin aikana ei ollut niin oleellista tehdä vetää rajaa vuokrasopimusten eli muiden kuin rahoitusleasingvuokrasopimusten ja palvelusopimusten välillä, sillä molempien kirjanpitomenettely oli samanlainen. Silloin kulut kirjattiin tasaerinä sopimusajalla, eikä mitään merkitty taseeseen. Siksi niistä sopimuksista, joihin sisältyi sekä operatiivinen vuokrasopimus että palvelusopimus, ei ole IAS 17 aikana usein erotettu operatiivisen vuokrasopimuksen komponenttia. Nyt uuden IFRS 16-standardin aikana kahtiajako on erityisen merkityksellinen. (Kuutti 2019.)

4.2 Muutosten näkyminen käytännössä

Standardin suuret vaikutukset yritysten tilinpäätöksiin näkyvät käytännössä esimerkiksi Arvopaperin nettisivuilla julkaistussa Mikko Laitilan (2019) kirjoituksessa siitä, kuinka IFRS 16 kaunistaa kauppatalo Stockmannin liikevoittoa, mutta samalla myös räjäytti yrityksen velan miljardiin. Laitilan mukaan Stockmannin vuoden 2019 tammi-maaliskuun oikaistu liiketulos oli -20,6 miljoonaa euroa, kun se vuosi sitten oli -24,8 miljoonaa euroa. Tappion kutistumiseen vaikutti uudistunut IFRS 16; ilman uutta laskentatapaa liiketappio olisi ollut -24,4 miljoonaa euroa eli lähes sama kuin vuotta aiemmin. Uudistuksen ansiosta myös yrityksen käyttökate parani nousten lähes 25,5 miljoonaa euroa. Samalla kuitenkin IFRS 16 niin sanotusti räjäyttää velkapommin; Stockmannin korollinen nettovelka kasvaa huimat 553,3 miljoonaa euroa, kun vuokratavuut lisätään standardin mukaisesti yrityksen velkoihin. Mainitun ajanjakson ajalta Stockmannin korolliset velat ovat 990,4 miljoonaa euroa, kun vuotta aiemmin ne olivat 457,1 miljoonaa euroa. Stockmann ei oikaissut vertailulukuaan, vaan esittää IFRS 16-standardin vaikutukset erillisenä osana osavuositulostaan.

Uudistuneen IFRS 16 -standardin seurauksena osa pörssiyhtiöistä velkaantui hetkessä, jopa yhdessä yössä, ainakin paperilla. Yksi rajuimmista paperilla velkaantuneista oli Kesko Oyj, jonka nettovelka-aste ampaisi seitsemästä prosentista 144 prosenttiin. Kesko näyttikin paperilla aivan yhtäkkiä todella velkaantuneelta, vaikka todellisuudessa yritys on lähes nettovelaton. Inderesin pääanalyytikko Sauli Vilén huomauttaa, että mitä epäammattimaisempi sijoittaja, sitä suurempi ihmetys on, kun yrityksen velka ampuu yhtäkkiä katosta läpi. Kesko puolestaan ei hurjaa nettovelkaantumista säikähtänyt; Keskon talousjohtaja Eva Kaukinen muistuttaa, että luvut ovat muuttuneet, eivät taloudellinen asema. Kaukinen myös korostaa, että uudistunut standardi kasvattaa myös velanhoitokyvyn mittaria, käyttökate. Analyytikoiden ja rahoittajien palvelemiseksi Kesko laskikin takautuvasti uudistuneen standardin mukaiset tilinpäätösluvut, sillä heidän mielestään uusi velkaisuusluku ei sellaisenaan ole riittävä. (Harma 2019a; Harma 2019b.)

4.3 Rahoitusleasingsopimukset ja operatiiviset vuokrasopimukset

Vuokralle antajat tekevät edelleen jo IAS 17-standardin aikana voimassa olleen kahtiajaon rahoitusleasingsopimusten ja operatiivisten vuokrasopimusten välillä. Kyseessä on rahoitusleasingsopimus silloin, kun riskit ja edut siirtyvät vuokralle ottajalle. Riskejä ovat esimerkiksi mahdolliset tappiot, jotka johtuvat esimerkiksi teknisestä vanhentumisesta sekä mahdolliset tuoton vaihtelut, jotka johtuvat taloudellisten olosuhteiden muutoksista. Etuja taas voivat olla esimerkiksi odotukset kannattavasta toiminnasta kohdeomaisuuserän taloudellisena kokonaisvaikutusaikana ja myös odotettavissa oleva voitto, joka syntyy arvonnoususta tai jäännösarvon realisoinnista. Rahoitusleasingilla vuokratut omaisuuserät vuokralle antajan tulee esittää taseessaan, nettosijoituksen määräisinä. (Kuutti 2019; Haaramo ym. 2020.)

Operatiivinen vuokrasopimus ei vaikuta kohdeomaisuuserän esittämistapaan vuokralle antajan taseessa. Operatiivisista vuokrasopimuksista saatavat vuokrat tuloutetaan joko tasaerinä tai muulla systemaattisella perusteella, jos kyseinen peruste kuvaa paremmin kohdeomaisuuserän käytöstä saatavan hyödyn vähenemistapaa. Luokittelu rahoitusleasingsopimuksiin ja operatiivisiin vuokrasopimuksiin tehdään vuokrasopimuksen syntymisajankohtana, ja sitä muutetaan ainoastaan sopimuksen muuttuessa. (Kuutti 2019; Haaramo ym. 2020.)

4.4 Vuokrasopimukset ja palvelusopimukset

Vuokralle ottaja ei tee enää IFRS 16-standardin tultua voimaan kahtiajakoa rahoitusleasingsopimusten ja operatiivisten vuokrasopimusten välillä. He soveltavat kaikkiin vuokrasopimuksiin yhtä ja samaa kirjanpitokäsittelyä. (Kuutti 2019; Haaramo ym. 2020.)

Olennaista uuden IFRS 16-standardin noudattamisessa on erottaa vuokrasopimus palvelusopimuksesta. Tässä luokittelussa sovelletaan määräysvaltaan perustuvaa mallia, jonka mukaan kyseessä on vuokrasopimus, jos järjestely antaa asiakkaalle oikeuden yksilöidyn omaisuuserän

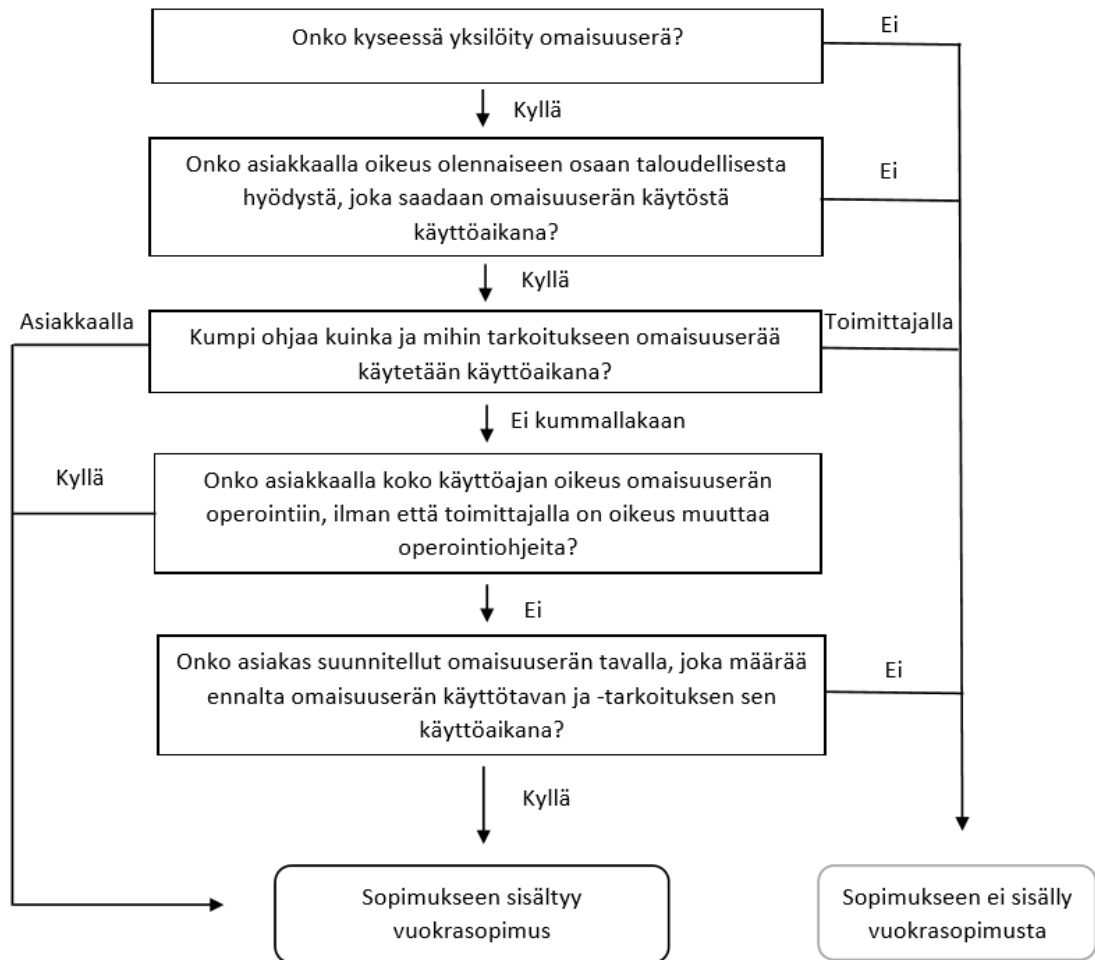
käyttöoikeuden määräysvaltaan. Kun vuokrasopimus antaa asiakkaalle omaisuuserän käyttöä koskevan määräysvallan, säilyy palvelusopimuksessa määräysvalta palvelun tuottajalla eli ei siirry lainkaan. Mikäli määräysvalta kohdeomaisuuserään siirtyisi kokonaisuudessaan, olisi kyse omaisuuserän myymisestä. (Kuutti 2019; Haaramo ym. 2020.)

4.4.1 Onko kyseessä vuokrasopimus?

Vuokrasopimus on sopimus tai sopimuksen osa, joka antaa oikeuden yksilöidyn omaisuuserän käyttöä koskevaan määräysvaltaan, tietyksi ajanjaksoksi vastiketta vastaan. Määräysvallan katsotaan siirtyneen, mikäli asiakas voi vuokrasopimuksen ajanjakson aikana tehdä omaisuuserän käytön kannalta tärkeät päätökset samaan tapaan kuin omistetun omaisuuserän kohdalla. Kyseessä voi siis olla vuokrasopimus, vaikka sopimus olisikin oikeudelliselta muodoltaan jotakin muuta. Toisaalta sopimus voi olla vuokrasopimukseksi nimetty, mutta se ei silti välttämättä täytä IFRS 16:n määritelmää ollakseen sen mukainen vuokrasopimus. (IFRS-standardit 2019, 711; Haaramo ym. 2020.)

Arviointi siitä, onko kyseessä vuokrasopimus tai sisältyykö järjestelyyn vuokrasopimusta (kuva 2), tehdään sopimuksen syntymisajankohtana. Sopimuksen syntymisajankohdaksi katsotaan vuokrasopimuksen päiväys tai sitä aikaisempi päivä, jona osapuolet sitoutuvat noudattamaan vuokrasopimuksen pääasiallisia ehtoja. Syntymisajankohdaksi voi muodostua eri päivämäärä kuin se ajankohta, jolloin vuokralle antaja antaa kohdeomaisuuserän vuokralle ottajan käytettäväksi, jolloin on vuokrasopimuksen alkamisajankohta. Kyseinen arviointi tehdään uudestaan vain, mikäli sopimuksen ehtoja muutetaan. (Haaramo ym. 2020.)

Kuutti (2019) selitti luennollaan, että ratkaistaessa sisältääkö sopimus vuokrasopimuksen, käytetään kolmea kriteeriä. Ensinnäkin, kyseessä on oltava yksilöity omaisuuserä. Toiseksi, vuokralle ottajalla eli asiakkaalla on oltava oikeus taloudelliseen hyötyyn yksilöidystä omaisuuserästä vuokra-aikana. Ja kolmanneksi IFRS 16:n tuoma kriteeri; kumpi osapuoli, myyjä vai asiakas, ohjaa sitä, miten omaisuuserää käytetään vuokra-aikana.

KUVA 2. Vuokrasopimuksen tunnistaminen (Kuutti 2019; Haaramo ym. 2020, muokattu)

4.4.2 Oikeus ohjata yksilöidyn omaisuuserän käyttöä

Vuokrasopimuksen kohdeomaisuuserän on oltava täsmällisesti yksilöity. Toisin sanoen omaisuuserän on oltava nimenomaisesti sopimuksessa määritelty esimerkiksi sarjanumerolla tai omaisuuserän on määriteltävä epäsuorasti ajankohtana, jona se annetaan asiakkaan käytettäväksi. Jälkimmäinen tarkoittaa käytännössä sitä, että saatavilla on vain yksi omaisuuserä, jonka avulla sopimuksen ehdot voidaan täyttää. Yksilöityä omaisuuserää ei ole, jos toimittajalla on tosiasiallinen oikeus korvata omaisuuserä toisella omaisuuserällä. Korvaamisoikeus on tosiasiallinen, mikäli toimittaja pystyy käytännössä

vaihtamaan tilalle toisen omaisuuserän ja hyötyy vaihtamisesta taloudellisesti. (PwC 2016, 2; Haaramo ym. 2020.)

Kun arvioidaan, onko vuokralle ottajalla eli asiakkaalla oikeus ohjata yksilöidyn omaisuuserän käyttöä, olennainen kysymys on se, kummalla osapuolella, asiakkaalla vai toimittajalla, on oikeus ohjata sitä, millä tavoin ja mihin tarkoitukseen yksilöityä omaisuuserää käytetään käyttöajan kuluessa. IFRS 16-standardissa annetaan useita esimerkkejä merkityksellisistä päätöksentekooikeuksista; oikeudet muuttaa sitä, minkä tyyppistä tuotosta tuotetaan, milloin tuotos tuotetaan, missä tuotos tuotetaan sekä kuinka paljon tuotosta tuotetaan. (Kuutti 2019.)

Päätöksentekooikeuksien merkityksellisyys riippuu myös sopimuksen kohteena olevasta omaisuuserästä. Mikäli molemmilla osapuolilla on kyseisiä oikeuksia, otetaan niistä huomioon ne oikeudet, joilla on eniten merkitystä omaisuuserän käyttötavan ja käyttötarkoituksen muuttamista ajatellen. Käyttöoikeuksilla on merkitystä, jos ne vaikuttavat taloudelliseen hyötyyn, jota saadaan yksilöidyn omaisuuserän käytöstä. Kuutin (2019) luennolla mainittiin muutamia esimerkkejä kysymyksistä, joita voi nousta esiin arvioitaessa millä osapuolella on merkitykselliset päätöksentekooikeudet. Esimerkiksi rekkoja vuokratessa voidaan miettiä kumpi osapuolista päättää mitä kuljetetaan, milloin ja mihin tavarat kuljetetaan. Liiketilaa vuokratessa taas voidaan miettiä kumpi päättää mitä tavaroita myydään ja mihin hintaan.

Joskus yksilöity omaisuuserä liittyy palveluun, mutta sillä ei kuitenkaan ole sellaisenaan erityistä käyttöä asiakkaalle. Usein tällaisissa tapauksissa asiakkaalla ei ole oikeutta ohjata omaisuuserän käyttöä. Kuutti (2019) mainitsi luennollaan esimerkin, jossa asiakas tekee teleyhtiön kanssa sopimuksen eräänlaisesta verkkopalvelusta, jota varten asiakkaan tiloihin asennetaan serveri. Palvelun toimittaja pystyy tarvittaessa konfiguroimaan serverin verkkopalvelun jatkumiseksi, eli asiakas ei operoi serveriä eikä tee merkittäviä päätöksiä koskien sen käyttöä. Servereitä käyttävän tietoverkon tiedonsiirron nopeudesta ja laadusta päättää teleyhtiö. Teleyhtiöllä on siis oikeus ohjata serverin käyttöä, ja asiakas päättää ainoastaan verkkopalvelujen tasosta serverin käyttöaikana. Tähän järjestelyyn ei siis sisälly vuokrasopimusta.

4.5 Vuokrakausi ja vuokrauksesta maksaminen

Vuokrakauden määritelmä ei muuttunut vuokrasopimusstandardin uudistuessa. Vuokra-aika on ajanjakso, jona vuokrasopimus ei ole purettavissa, lisättyä jatko- tai päättämisoption mukaisella ajanjaksolla, mikäli on kohtuullisen varmaa, että vuokralle ottaja käyttää jatko-option tai ei käytä päättämisoptiota. (IFRS-standardit 2019, 712; Kuutti 2019.)

Vuokrakauden perus ajanjaksoon voidaan siis ottaa niin sanottuja lisäaikoja, jos sopimukseen liittyy jatkamisoptio. Sillä voidaan siis pidentää käyttöaikaa. Jos sen hyödyntäminen tai hyödyntämättä jättäminen on kohtuullisen varmaa, voidaan se lisätä ajanjaksoon. Tuon termin ”kohtuullisen varma” tulkinnasta aiheutui Kuutin (2019) mukaan IAS 17-standardin aikana pitkiä ja ristiriitaisia keskusteluja, jotka johtivat vaihtelevaan käytäntöön, kun tarkkaa tietoa ei ole ollut. Uusi IFRS 16-standardi määrää, että huomioon on otettava kaikki tosiseikat ja olosuhteet, jotka synnyttävät vuokralle ottajalle taloudellisen kannustimen option käyttöön.

Standardissa kerrotaan myös esimerkkejä huomioon otettavista tekijöistä; esimerkiksi vuokrauskohteeseen tehdyt tai odotettavissa olevat merkittävät parannukset. Vuokralle ottaja käyttää jatko-option todennäköisemmin, jos se on tehnyt vuokrauskohteeseen merkittäviä parannusinvestointeja tai muokannut sitä omia tarpeitaan varten erityiseksi. Toisena esimerkkinä mainitaan option mukaisia ajanjaksoja koskevat sopimusehdot verrattuna markkinahintoihin. Tässä tapauksessa on todennäköisempää, että vuokralle ottaja ei käytä jatko-optiota, mikäli vuokra ylittää markkinahinnat. Muita huomioon otettavia sopimusehtoja ovat esimerkiksi sopimuksen päättämisestä aiheutuvat sanktiot. (Kuutti 2019.)

Vuokra on maksu, jonka vuokralle ottaja suorittaa vuokralle antajalle oikeudesta käyttää kohdeomaisuuserää vuokra-aikana. Käsite sisältää kiinteät maksut vähennettyinä vuokrasopimukseen liittyvillä kannustimilla. On olemassa myös muuttuvia vuokria, jotka vaihtelevat esimerkiksi indeksin tai verrokkihintatason perusteella ja myös nämä kuuluvat vuokra -käsitteeseen. Näihin sisältyy myös osto-option toteutushinta, jos on kohtuullisen varmaa, että vuokralle ottaja

käyttää kyseisen option sekä vuokrasopimuksen päättämisestä aiheutuvista sanktioista johtuvat maksut, mikäli vuokra-ajassa on otettu huomioon, että vuokralle ottaja käyttää vuokrasopimuksen päättämisoption. Vuokralle ottajan näkökulmasta vuokra sisältää myös määrän, jonka vuokralle ottajan odotetaan maksavat jäännösarvotakuiden perusteella. (Kuutti 2019; Haaramo ym. 2020.)

4.6 Standardin helpotukset

IFRS 16-standardin mukaan vuokralle ottaja kirjaa kaikki vuokrasopimukset taseeseensa. Tähän on kuitenkin niin sanottuja poikkeuksia, sillä standardi sisältää kaksi helpotusta, joita käytettäessä kyseiset vuokrasopimukset voidaan käsitellä yksinkertaistetulla, vain tuloslaskelmaan vaikuttavalla menetelmällä. Molemmat nämä helpotukset ovat vapaaehtoisia ja koskevat vain vuokralle ottajaa. (IFRS-standardit 2019, 710; Haaramo ym. 2020.)

Mikäli jompaakumpaa helpotusta käytetään, on kirjanpitokäsittely samanlainen kuin IAS 17:n operatiivisen vuokrasopimuksen käsittely oli; vuokrasopimukseen liittyvät vuokrat kirjataan kuluiksi joko tasaerinä vuokra-ajalle tai jollakin muulla systemaattisella perusteella. Jotakin muuta systemaattista perustetta on sovellettava, jos kyseinen peruste kuvaa paremmin vuokralle ottajan saaman hyödyn jakautumista. (IFRS-standardit 2019, 710; Haaramo ym. 2020.)

4.6.1 Lyhytaikaiset sopimukset

Lyhytaikaisia sopimuksia koskeva helpotus on toinen standardin helpotuksista. Lyhytaikainen sopimus tarkoittaa alle 12 kuukauden pituista vuokrasopimusta. Tuohon aikaan on laskettava mukaan jatko- tai päättämisoption osuus. Mikäli vuokrasopimukseen sisältyy osto-optio, kyseessä ei ole lyhytaikainen sopimus, eli tätä helpotusta ei voida käyttää. (IFRS-standardit 2019, 711; Kuutti 2019.)

Mikäli tämä helpotus valitaan, koskee valinta kohteena olevien omaisuuserien koko luokkaa, ei vain yhtä sopimusta. Tämän helpotuksen käyttäminen johtaa siihen, että myöhemmin toteutuvat sopimusmuutokset tai vuokra-ajan muutokset

johtavat uuden vuokrasopimuksen syntymiseen. (IFRS-standardit 2019, 711; Kuutti 2019.)

4.6.2 Sopimuksen kohteena oleva omaisuuserä arvoltaan vähäinen

Toinen standardin helpotus koskee vuokrasopimuksia, joiden kohteena oleva omaisuuserä on arvoltaan vähäinen. Standardissa ei suoraan määritellä, mitä käsite ”arvoltaan vähäinen” tarkoittaa, mutta standardin taustamateriaalista selviää, että IASB tarkoittaa sillä omaisuuseriä, joiden arvo on uutena enintään 5 000 Yhdysvaltojen dollaria. Tällaisia arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä ovat esimerkiksi toimistokalusteet ja IT-laitteet. Helpotus ei ole sovellettavissa tiettyihin omaisuuseriin; esimerkiksi niihin, jotka ovat erittäin riippuvaisia toisista omaisuuseristä tai voimakkaasti yhteydessä niihin. (IFRS-standardit 2019, 711; Kuutti 2019.)

Päinvastoin kuin lyhytaikaisten sopimusten helpotus, on tämä helpotus sovellettavissa vuokrasopimuskohtaisesti. On tärkeää huomata, että analyysissä ei oteta huomioon sitä, ovatko arvoltaan vähäiset omaisuuserät yhteen laskettuina olennaisia. Helpotus on siis käytettävissä, vaikka sen kohteena olevien omaisuuserien yhteismäärä olisi olennainen eli yli 5 000 Yhdysvaltain dollaria. Jos kohteena on käytetty kohde, jonka arvo on alle mainitun rajan, on selvitettävä olisiko arvo uutenakin alle sen. Mikäli arvo uutenakin on alle rajan, on helpotus käytettävissä. (IFRS-standardit 2019, 711; Kuutti 2019.)

4.7 Liitetietovaatimukset

Uuden, IFRS 16-standardin myötä sekä vuokralle ottaja että vuokralle antaja joutuu antamaan enemmän ja parempia liitetietoja kuin ennen, vanhan standardin aikaan. (Kuutti 2019.)

Vuokralle ottajan on esitettävä joko taseessaan tai liitetiedoissa käyttöoikeusomaisuuserät erillään muista varoista. Mikäli vuokralle ottaja ei esitä näitä erikseen taseessa, on käyttöoikeusomaisuuserät sisällytettävä siihen

erään, jossa vastaavat kohdeomaisuuserät esitettäisiin, jos ne omistettaisiin sekä myös annettava tieto siitä, mihin taseen eriin kyseiset käyttöoikeuserät sisältyvät. Vuokralle ottajan on esitettävä vuokrasopimusvelat erillään muista veloista. Jos näitä ei esitetä erikseen, on jälleen annettava tieto siitä, mihin taseen eriin kyseiset velat sisältyvät. (IFRS-standardit 2019, 725-726; Haaramo ym. 2020.)

Vuokralle ottajan on myös esitettävä erilaisia lukuja raportointikaudeltaan. Näitä lukuja ovat käyttöomaisuuserien poistot kohdeomaisuuseräluokittain, vuokrasopimusvelkojen korkokulut, helpotuksen mukaisesti käsiteltyihin lyhytaikaisiin vuokrasopimuksiin liittyvät kulut sekä toisen helpotuksen mukaisesti käsiteltyihin arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä koskeviin vuokrasopimuksiin liittyvät kulut. Vuokralle ottajan on esitettävä myös sellaisiin muuttuviin vuokriin liittyvät kulut, joita ei sisällytetä määritettäviin vuokrasopimusvelkoihin. Käyttöoikeusomaisuuserien edelleenvuokrauksesta syntyneet tuotot sekä vuokrasopimuksista johtuva lähtevä rahavirta yhteensä on myös esitettävä. Lisäksi käyttöoikeusomaisuuserien lisäykset, myynti- ja takaisinvuokraustapahtumista syntyvät voitot tai tappiot sekä käyttöoikeusomaisuuserien kirjanpitoarvo raportoitavan kauden lopussa kohdeomaisuuseräluokittain ovat liitetiedoissa esitettäviä lukuja. (Kuutti 2019; Haaramo ym. 2020.)

Vuokralle ottajan on esitettävä mainittujen tietojen lisäksi vuokraustoiminnoistaan muita laadullisia ja määrällisiä tietoja. Näihin lisätietoihin voi sisältyä tietoja, jotka auttavat tilinpäätöksen käyttäjiä arvioimaan esimerkiksi vuokralle ottajan vuokraustoimintojen luonnetta, tulevaisuudessa syntyviä lähteviä rahavirtoja, joille vuokralle ottaja mahdollisesti altistuu ja joita ei ole otettu huomioon vuokrasopimusvelkoja määritettäessä. Vuokrasopimuksista johtuvat rajoitukset tai kovenantit, sekä myynti- ja takaisinvuokraustapahtumat ovat myös tällaisia tietoja. Jos vuokralle ottaja käsittelee lyhytaikaisia vuokrasopimuksia tai arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä koskevia vuokrasopimuksia standardin helpotuksien mukaisesti, on myös tästä annettava liitetiedoissa tieto. (IFRS-standardit 2019, 725-726; Kuutti 2019.)

Vuokralle antajan on myös esitettävä tiettyjä lukuja raportointikaudelta. Sen on ilmoitettava rahoitusleasingsopimuksista myyntivoitto tai -tappio, rahoitustuotto

vuokrasopimukseen tehdylle nettosijoitukselle sekä sellaisiin muuttuviin vuokriin liittyvät tuotot, joita ei sisällytetä vuokrasopimuksen tehdyn nettosijoituksen arvoon. Vuokralle antajan on esitettävä myös operatiivisista vuokrasopimuksista vuokratuotot siten, että esitetään erikseen sellaisiin muuttuviin vuokriin liittyvät tuotot, jotka eivät riipu mistään indeksistä tai hintatasosta. Vuokralle antajan on esitettävä myös laadullinen ja määrällinen selostus rahoitusleasingsopimukseen tehdyn nettosijoituksen kirjanpitoarvon merkittävistä muutoksista. Sen on esitettävä myös vuokrasaamisten maturiteettijakauma, joka osoittaa diskonttaamattomat tulevaisuudessa saatavat vuokrat vuosittain, vähintään viideltä ensimmäiseltä vuodelta sekä yhteismäärän niiden jälkeisiltä vuosilta. Vuokralle antajan on täsmäytettävä diskonttaamattomat vuokrat ja nettosijoitus vuokrasopimukseen keskenään. Täsmäytyslaskelmassa on yksilöitävä vuokrasaamisiin liittyvät kertymätön rahoitustuotto ja mahdollinen diskontattu takaamaton jäännösarvo. (IFRS-standardit 2019, 726; Kuutti 2019.)

5 OPPIMATERIAALIN TUOTTAMINEN

5.1 Lähtökohdat oppimateriaalille

Tämän opinnäytetyön teoriaosuuden pohjalta luotiin oppimateriaalia Tampereen ammattikorkeakoulun Hyvä kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö-kurssille. Oppimateriaalin tuottaminen kuului osaksi tätä opinnäytetyötä. Materiaali on käytännössä Powerpoint-diaesitys sekä verkkotentti oppimisalusta Moodlessa. Luotu materiaali toimii siis kurssin sisältönä IFRS-standardien osalta. Kurssin ollessa muutenkin jo laaja, tuli standardien oppimateriaali saada tiiviiseen pakettiin, jonka opiskelu onnistuu kurssin opiskelijoilta myös omatoimisesti. Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan toiminnallisissa opinnäytetöissä on yksi yhteinen piirre; viestinnällisin ja visuaalisin keinoin pyritään luomaan sellainen kokonaisilme, että siitä voidaan tunnistaa tavoitellut päämäärä. Tämän opinnäytetyön teoriaosuus sekä molemmat tuotokset, diaesitys ja verkkotentti, tukevat vahvasti toisiaan ja välittävät yhteisen tavoitteen; tiiviin oppimateriaalin tarjoaminen opiskelijoille omatoimisesti opiskeltavaksi. Työn tekstit ovat myös suunniteltu kohderyhmää ja tavoitetta palveleviksi.

Lähtökohdat sisällön tuottamiseen olivat hyvät, sillä tämän opinnäytetyön tekijä on itsekkin suorittanut kurssin ja opiskellut kyseistä aihetta. Tekijän tiedossa on siis myös kurssin laajuus ja sisältö. Myös verkkotentit Moodlen oppimisympäristössä ovat entuudestaan tuttuja, joten tiedossa oli etukäteen, millaisia mahdollisuuksia tentin toteuttamisessa on. Tämän opinnäytetyön liitteistä löytyy diaesitys sekä verkkotentti. Verkkotentin vastauksia ei tämän työn liitteenä julkaista. Diaesityksen ja verkkotentin luominen vaativat perehtymistä Powerpointiin sekä Moodleen, mutta näitä perehtymisprosesseja ei tässä opinnäytetyössä tarkemmin kuvata, sillä niillä oli vain lähinnä käytännön merkitystä materiaalia luodessa.

5.2 Opetusdiasarja

Oppimateriaalin toteutustavaksi valittiin Powerpoint. Powerpoint on Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoille ja tämän työn tekijälle tuttu ohjelma. Vaikka opetusdiasarjaa ei olekaan tarkoitettu esitettäväksi, valittiin toteutustavaksi Powerpoint-esitys, sillä se on helppokäyttöinen ohjelma. Sen avulla diaesityksestä saadaan selkeää. Diasarjan sisältö laadittiin pohjautuen tämän opinnäytetyön teoriaosuuteen. Tarkoituksena on, että opiskelijoita pyydetään perehtymään tähän opinnäytetyöhön etukäteen, ennen diaesitykseen tutustumista, jolloin heidän on sitten hieman helpompi opiskella asiaa diasarjan avulla.

Diaesityksessä ajatuksena on, että opiskelija pääsee mahdollisimman hyvin sisälle asiaan, joten diaesitys on melko laaja. Sen luomisessa pyrittiin kuitenkin siihen, ettei tekstiä olisi liikaa, ja diat olisi helppo lukea. Esitystilassa tämä onnistuu helpoiten, kun diat ovat koko näytön kokoisina. Tarkoituksena on, että esitystä lukevan opiskelijan on helppo lukea ja sisäistää asia, vaikka se ei entuudestaan ole hänelle kovin tuttu. Myöskin sanavalinnat ja lauserakenteet on pyritty pitämään helposti luettavina. Toki diaesitys sisältää jonkin verran ammattisanastoa, mutta koska kurssin opiskelijat ovat pääosin liiketalouden opiskelijoita, pitäisi sen olla heille selkeää. Diaesityksen otsikoissa kulkee mukana rivi, josta näkee heti, koskeeko kyseinen dia rahoitusinstrumentti- vai vuokrasopimusstandardia. Tämä helpottaa mahdollista selailua, jota saatetaan tarvita diaesitykseen pohjautuvaa verkkotenttiä tehtäessä. Diaesityksessä on käytetty fonttikokoja 13-18.

5.3 Verkkotentti

Opiskelumateriaaliksi laadittu diasarja sekä Moodlen oppimisolustaan luotu verkkotentti tukevat toisiaan. Verkkotentin kysymykset ja tehtävät siis pohjautuvat diaesitykseen. Tentillä testataan opiskelijan oppimista sen jälkeen, kun hän on perehtynyt laadittuun diaesitykseen. Tentin avulla opiskelija voi myös kehittää osaamistaan ja kerrata aihetta. Tentistä ei haluttu tehdä liian haastavaa, sillä tavoitteena oli tuoda jonkin verran näkemystä IFRS-maailmaan näiden

standardien 9 ja 16 avulla. Tarkoituksena on, että kurssin opiskelijat pystyvät diaesitykseen perehtymällä suoriutumaan tentistä hyvällä arvosanalla. Tarkoituksena ei siis ole vaatia liikaa perehtymistä aiheeseen omin avuin, sillä kurssi on jo muutenkin vaativa ja laaja. Sen sijaan tavoite on koota oppimateriaali yhteen pakettiin, johon perehtymällä opiskelija saa hyvän ja napakan määrän tietämystä aiheesta.

Tenttikysymyksiä on yhteensä 14 kappaletta. Tentin maksimipisteet ovat 23 pistettä. Osa kysymyksistä on yhden pisteen kysymyksiä ja osa useamman pisteen kysymyksiä, riippuen kysymyksen laajuudesta. Kaikkiin kysymyksiin on luotu automaattivastaukset, jolloin pisteytyskin tapahtuu automaattisesti, eikä vaadi kurssin opettajalta erillistä tarkastamista. Tämän ansiosta aihetta on mahdollista opiskella tentin avulla omatoimisesti. Tenttiä tehdessä opiskelijalle tulee lisätekstejä, kun hän vastaa tietyn vastausvaihtoehdon. Esimerkiksi väärän vastauksen vastatessaan, hän saa perustellun selityksen, mikä olisi ollut oikea vastaus. Näin edistetään opiskelijan oppimisprosessia tenttiä tehdessä. Tentille ei ole rajoitettu suorituskertoja, joten opiskelija voi harjoitella niin monesti kuin haluaa. Tentistä haluttiin tehdä sellainen, että opiskelijan mielenkiinto säilyy koko tentin ajan. Tämän vuoksi tentti sisältää erilaisia kysymyksiä; monivalintoja, tosi/epätosi -väittämiä sekä myös lauseen täydennys -tehtäviä. Diaesityksen tavoin myös tentissä on pyritty välttämään hankalaa, lakitekstin tapaista tekstiä ja pyritty melko helposti ymmärrettäviin sanoihin ja lauseisiin.

6 POHDINTAOSUUS

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa oppimateriaalia IFRS-standardeista Tampereen ammattikorkeakoulun Hyvä kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö-kurssille, jonka osallistujina ovat pääasiassa liiketalouden opiskelijat. Käytännössä siis luotiin diaesitys Powerpoint-ohjelmalla ja tehtiin verkkotentti automaattivastauksilla Moodlen oppimisalustaan. Kurssin opiskelijoita ohjeistetaan ensin perehtymään tähän opinnäytetyöhön, ennen kuin he opiskelevat diaesitystä ja suorittavat verkkotenttiä. Kurssille haluttiin tehdä napakka opiskelupaketti IFRS-standardeista 9 ja 16. Tärkeää oli mahdollistaa omatoiminen opiskelu aiheeseen. Työlle oli todellinen tarve, jotta opiskelijat saadaan perehdytettyä IFRS-maailmaan. Työn tavoite saavutettiin. Tuotos syntyi aikataulussa ja se tulee kurssille käyttöön. Tuotos sopii itsenäiseen opiskeluun ja kurssin opiskelijat voivat hyödyntää sitä missä ja milloin tahansa.

Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytettiin perehtymistä aiheen teoriaan eli IFRS-standardeihin. Tätä vaadittiin, jotta saatiin tuotokset laadittua. Tuo perehtyminen on dokumentoitu tämän opinnäytetyön luvuissa 2-4. Diaesityksen toteuttamista varten käytettiin Powerpoint-ohjelmaa, ja verkkotentin rakentamista varten oli opiskeltava Moodlen oppimisympäristön ohjeistuksia ja käytäntöjä. Perehtymisiä Powerpointiin ja Moodleen ei kuitenkaan dokumentoitu tähän työhön, sillä niillä oli lähinnä merkitystä käytännön toteutuksessa.

Verkkotenttiä ja sen toimivuutta testattiin Moodlen esikatselutilan avulla. Tenttiin olisi voinut lisätä käytännön esimerkkejä, kuten tili- ja tiliristikoita opiskelijoiden täydennettäväksi, mutta sen toteuttaminen käytännössä olisi ollut erittäin haasteellista Moodlen valmiilla tenttikysymyksen muotoiluilla ja vaihtoehdoilla. Toisaalta nuo käytännön esimerkit olisivat vaatineet, että niitä olisi ollut myös diaesityksessä ja tässä opinnäytetyössä. Aiheen rajaamiseksi sellaiset on jätetty pois, sillä standardit ovat kuitenkin erittäin laajoja aiheita ja tätä osuutta kurssista ei haluttu tehdä liian vaativaksi. Tenttiä olisi voinut kehittää nykyistä pidemmälle testaamalla sitä jollakin testiryhmällä, ja sitten muokattu testiryhmältä saadun palautteen perusteella. Toki kurssin opettajalla on oikeus muokata tenttiä, mikäli jotain tarvetta sille ilmenee. Näin voi käydä ainakin siinä tapauksessa, jos standardit uudistuvat ja tentissä on vanhentunutta tietoa.

6.1 Oman työskentelyn arviointi

Opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin mielestäni hyvin, sillä työ valmistui ajoissa ja tulee käyttöön kurssille. Samalla myös oma tietämykseni aiheesta kasvoi paljon ja toivon mukaan pääsen hyödyntämään sitä tulevaisuudessa työelämän parissa. Oli mielenkiintoista tunnistaa ja hahmottaa standardien tarkoituksia käytännössä, varsinkin vuokrasopimusstandardin osalta, sillä oma tämän hetkinen työpaikkani toteuttaa vuokraustoimintaa.

Tämän opinnäytetyön tekeminen antoi kuvaa siitä, kuinka laajoja standardit ovat, ja myös kuinka merkittäviä ne ovat myös suomalaisille yrityksille. Standardien merkittävistä muutoksista aiheutuu suuria vaikutuksia ja paljon keskustelua. IFRS-standardit osoittautuivat erittäin hyväksi aiheeksi, sillä ne perustuvat opiskelemalleni alalle ja ovat myös erittäin ajankohtainen aihe. Kaksi laajemmin käsiteltyä standardia, IFRS 9 ja IFRS 16 ovat hiljattain päivittyneet tuoden merkittäviä muutoksia käytäntöihin. Sain myös huomata, kuinka erilaisia standardit ovat keskenään, kuten muun muassa nämä kaksi tarkemmin käsiteltyä standardia.

Opinnäytetyön prosessi kehitti omia tiedonhankintakykyjäni entisestään. Huomasin, että minulla oli aika hyvä ote tiedonkeruutapaan, joka on minulle sopiva. Käytin tiedonkeruuseen runsaasti aikaa, mutta se helpotti varsinaista opinnäytetyön kirjoittamista huomattavasti. Suurimmaksi haasteeksi työn tekemisessä osoittautui aloittamisen vaikeus. Kun työskentelyn sai aloitettua ja työtä sai etenemään, se sujui ilman suurempia ongelmia. Huomasin myös sen, että vaikka ensin ei meinannut työpäivän jälkeen riittää motivaatio enää kirjoittamaan, kun tekemisen sai vauhtiin, ei meinannutkaan enää malttaa lopettaa ja katkaista työn tekemistä. Entistä tarkempi aikataulu ja työn suunnittelu olisi ehkä kannustanut minua enemmän ryhtymään työhön, mutta tavoitteesta ei kuitenkaan viivästytty.

Opinnäytetyöprosessi tarjosi runsaasti onnistumisen tunteita, ja vahvisti tunnettani siitä, että pystyn suoriutumaan tämän kaltaisista töistä ilman

suurempia vaikeuksia. Oli erittäin mukavaa saada positiivista palautetta työstä, johon olen nähnyt paljon vaivaa. On myös hienoa, että työstäni on oikeasti hyötyä ja oppimateriaali tulee kurssille käyttöön. Tämä oli sellainen opinnäytetyö, jota minun oli mukava tehdä.

6.2 Lopuksi

Työtä tehdessä huomasin, että standardit ovat kokonaisuudessaan todella laajoja. Aivan jokaista poikkeusta en voinut työhöni ja oppimateriaaliin sisällyttää, vaan keskityin pääkohtiin, ja pyrin pitämään työn ja tuotokset yksinkertaisina ja helposti luettavina sekä opiskeltavina. Viralliset tekstit standardeista eivät ole helpoimmasta päästä lukea, mutta onneksi aiheesta löytyi myös useita erilaisia koulutuksia ja seminaareja sekä runsaasti uutisointia. Uutisointia ja asiantuntijoiden blogikirjoituksia löytyi varsinkin ajankohtaisista standardeista, kuten nämä kaksi tässä työssä käsiteltyä. Uutisointi ja blogikirjoitukset antoivat kuvaa siitä, miten standardien muutokset näkyvät käytännössä ja kuinka suuresti ne vaikuttavat tilinpäätösten lukuihin. Kurssille opiskelijoiden opiskeltavaksi syntyi napakka opiskelupaketti, jonka avulla he pääsevät perehtymään IFRS-standardien maailmaan.

Oppimateriaali toimitettiin kurssin opettajalle sähköisesti. Opettajalla on lupa käyttää oppimateriaalia vapaasti kurssillaan, ja hän voi myös standardien päivittyessä muokata tenttiä, mikäli nykyinen tieto vanhenee tai vaatii muusta syystä muokkausta.

LÄHTEET

Aalto, J. 2017. IFRS 9 nivoo suojauslaskennan paremmin operatiiviseen riskienhallintaan. Suomen tilintarkastajien talouden ammattilaisille-blogi 12.4.2017. Luettu 30.11.2019.

<https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/ifrs-9-nivoo-suojauslaskennan-paremmiin-operatiiviseen-riskienhallintaan>

Haaramo, V. & Palmuaro, S. & Peill, E. 2020. IFRS-raportointi. Päivitetty 2020. Vaatii käyttöoikeuden. Helsinki: Alma Talent. <https://fokus-almatalent-fi.libproxy.tuni.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#/kohta:IFRS-RAPORTOINTI/piste:t30>

Haaramo, V. & Rätty, P. 2009. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö – IFRS-raportointi. Helsinki: WSOYpro.

Harma, O. 2019a. Osa pörssiyhtiöistä ylivelkaantui hetkessä, ainakin paperilla – IFRS 16 -muutos jakaa analyytikkojen mielipiteitä. Kauppalehti 14.9.2019. Luettu 1.3.2020. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/osa-porssiyhtioista-ylivelkaantui-hetkessa-ainakin-paperilla-ifrs-16-muutos-jakaa-analytikkojen-mielipiteita/7f14a5f0-ecdd-4924-8daa-5931af259871>

Harma, O. 2019b. Kesko ylivelkaantui yhdessä yössä: ”Ei tietoa, että velkaantuneisuuden kasvulla olisi ollut vaikutusta rahoittajiin”. Kauppalehti 14.9.2019. Luettu 1.3.2020. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/kesko-ylivelkaantui-yhdessa-yossa-ei-tietoa-etta-velkaantuneisuuden-kasvulla-olisi-ollut-vaikutusta-rahoittajiin/32808a94-ec5b-4920-a641-daa972329cf7>

IFRS-standardit. 2019. International Accounting Standards Boardin (IASBN) asettamat standardit. Suomen Tilintarkastajat Ry. Helsinki: ST-Akatemia.

Kallunki, J. & Lantto, A. & Sahlström P. 2008. Tilinpäätösanalyysi IFRS-maailmassa. Helsinki: Talentum Media Oy.

Kovero, J. 2018. IFRS 16 vaikuttaa listattujen ja listaamattomien yritysten arvoon. Talouselämän kumppaniblogi 26.9.2018. Luettu 5.12.2019. <https://www.talouselama.fi/kumppaniblogit/bdo/ifrs-16-vaikuttaa-listattujen-ja-listaamattomien-yritysten-arvoon/167d7f5c-cc2e-304d-8d1f-8a946eb6e390>

Kukkonen, V. 2018. Suojauslaskennan tehokkuusvaatimukset – IFRS 9:n muutokset käytännössä. Suomen Tilintarkastajat ry:n blogi 30.5.2018. Luettu 9.1.2020. <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/suojauslaskennan-tehokkuusvaatimukset-ifrs-9-n-muutokset-kaytannossa>

Kuutti, J. 2018. IFRS 9 – Rahoitusinstrumentit. Seminaari Edusteam-palvelussa. Kuvattu 31.5.2018. Saatavilla 4.6.2020 asti. Vaatii käyttöoikeuden. <https://app.eduhouse.fi/palvelu/fi-talous/koulutukset/ifrs-9-rahoitusinstrumentit>

Kuutti, J. 2019. IFRS-ajankohtaiskatsaus 2019. Seminaari Edustream-palvelussa. Julkaistu 15.11.2019. Saatavilla 15.11.2020 asti. Vaatii käyttöoikeuden. <https://app.eduhouse.fi/palvelu/koulutukset/ifrs-ajankohtaiskatsaus-2019>

Laitila, M. 2019. Stockmannilta odotetun surkea tulos, IFRS 16 kaunistaa liikevoittoa mutta räjäyttivelan miljardiin. Arvopaperi 30.4.2019. Luettu 12.1.2020. <https://www.arvopaperi.fi/uutiset/stockmannilta-odotetun-surkea-tulos-ifrs-16-kaunistaa-liikevoittoa-mutta-rajaytti-velan-miljardiin/9bcefb51-4301-4352-92fd-4b21b079d06f>

Nurmo, P. 2016. Rahoitusinstrumentit – Uuden IFRS 9-standardin keskeinen sisältö. Suomen Tilintarkastajat ry:n blogi 20.12.2016. Luettu 9.1.2020. <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/rahoitusinstrumentit-uuden-ifrs-9-standardin-keskeinen-sisalto>

Paavola, A. 2019. Muuttaako IFRS 16 yrityskauppojen tunnuslukuja ja markkinakäytänteitä? 3J Partners Oy:n blogi 3.10.2019. Luettu 7.12.2019. <https://3j.fi/2019/10/muuttaako-ifrs-16-yrityskauppojen-tunnuslukuja-ja-markkinakaytanteita/>

PricewaterhouseCoopers Oy. 2016. In depth – Ajankohtaista taloudellisessa raportoinnissa. IFRS 16 – uusi aikakausi vuokrasopimusten kirjanpitokäsittelyssä. Luettu 18.2.2020. <https://www.pwc.fi/fi/ifrs-julkaisut/tiedostot/in-depth-ifrs-16-vuokrasopimuksissa-022016.pdf>

Tenhunen, E. 2017. Uusi IFRS 9-standardi. Aureolis Oy:n blogin viranomaisraportointi -osio 31.7.2017. Luettu 30.11.2019. <https://aureolis.com/viranomaisraportointi/uusi-ifrs-9-standardi/>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Opetusdiasarja

International Financial Reporting Standards

IFRS

JULIA AHTIAINEN 4/2020

MIKÄ ON IFRS?

- International Financial Reporting Standards (IFRS) on kansainvälinen tilinpäätösnormisto
 - Euroopan unionissa käyttöön vuonna 2005
 - 2015 sovellettiin jo reilussa sadassa maassa
 - Kaikilta yrityksiltä, joiden *arvopapereita on kaupankäynnin kohteena* EU:n jäsenvaltioiden säännellyillä markkinoilla (=julkisesti noteerattu yritys), edellytetään IFRS-standardien mukaisesti laaditun tilinpäätöksen julkistamista
 - Tarkoitettu voittoa tavoittelevien yhteisöjen käytettäväksi, myös voittoa tavoittelemattomat yhteisöt saavat halutessaan ottaa käyttöönsä
- Standardien tarkoituksena on harmonisoida globaali tilinpäätösnormisto
- Normiston koostavat **käsitteellinen viitekehys (Framework)**, **kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS)**, aiemmin IAS = International Accounting Standards), sekä **tulkintaohjeet (IFRIC = International Financial Reporting Interpretations Committee)**
 - Framework eli yleiset perusteet määrittelevät normiston noudattajien tilinpäätösinformaation tavoitteet ja taloudellisen informaation laadulliset ominaisuudet ja rajoitteet
 - Nämä taas sitten määräävät tilinpäätösinformaation hyödyllisyyden
- Tässä diaesityksessä perehdytään kahteen ajankohtaiseen standardiin: IFRS 9 ja IFRS 16

IFRS 9

Yleistä rahoitusinstrumenttistandardista

- Tavoitteena asettaa rahoitusvaroja ja rahoitusvelkoja koskevan taloudellisen raportoinnin periaatteet, joiden mukaan esitetään tilinpäätöksen käyttäjille merkityksellistä ja hyödyllistä informaatiota yhteisön tulevien rahavirtojen määrien, ajoittumisen sekä epävarmuuden arviointia varten
 - IFRS 9 sisältää siis sääntelyä rahoitusvarojen ja –velkojen merkitsemisestä taseeseen ja kirjaamisesta pois taseesta, luokittelusta, arvostamisesta, arvon alentumisesta sekä suojauslaskennasta + runsas soveltamisohjeistus
- Uudistettu standardi voimaan 1.1.2018 korvaten aiemman, IAS 39-standardin
 - Uusi standardi pyrkii tuomaan joustavuutta ja käytännöllisyyttä suojauslaskennan soveltamiseen ja vie suojauslaskennan lähemmäs yhtiön operatiivista riskienhallintaa
 - Uuden standardin tuomat muutokset koskevat rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista, arvonalentumisten määrittämistä sekä suojauslaskentaa ja liitetietovaatimuksia

IFRS 9

Rahoitusinstrumentit

- Rahoitusinstrumentteja ovat rahoitusvaroihin kuuluvat erät (sis. käteisvarat) ja rahoitusvelat, mukaan lukien johdannaiset, mutta *ei* omaan pääomaan kuuluvat erät
- IFRS määrittelee rahoitusinstrumentin kahden eri osapuolen väliseksi sopimuksesi, jossa toisella osapuolella on rahoitusvaroihin kuuluva erä (esim. saaminen tai sijoitus osakkeeseen) ja toisella osapuolella rahoitusvelka tai oman pääoman ehtoinen instrumentti

IFRS 9

Rahoitusvarat

- Rahoitusvaroihin kuuluu eriä taseen vasemmalta puolelta, sekä liikepääomaan, että sijoituksiin kuuluvia omaisuuseriä
 - Käytännössä rahoitusvaroihin kuuluu siis käteisvarat, myyntisaamiset, annetut lainat, lyhytaikaisiin velkakirjoihin perustuvat saamiset sekä toisten yritysten osakkeet ja muut oman pääoman ehtoiset instrumentit
- Ensimmäistä kertaa kirjanpitoon merkittäessä rahoitusvaroihin kuuluva erä arvostetaan käypään arvoon, joka on yleensä yhtä suuri kuin siitä annetun vastikkeen arvo → olennaisempaa kuitenkin myöhempi arvostaminen, jolloin käytössä on kolme luokitteluryhmää

IFRS 9

Rahoitusvarojen luokittelua ohjaavat tekijät – liiketoimintamalli

- Liiketoimintamalli ja sopimusperusteiset rahavirrat ohjaavat rahoitusvarojen luokittelua
- Yhteisön liiketoimintamalli tarkoittaa sitä, miten yhteisö hallinnoi rahoitusvarojaan rahavirtojen kerryttämiseksi
 - Liiketoimintamalli siis ratkaisee, syntyvätkö rahavirrat rahoitusvarojen myynnistä vai sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä, vai näistä molemmista
- Liiketoimintamallin soveltaminen rahoitusvarojen luokittelussa pakollista → ensimmäistä kertaa standardia sovellettaessa liiketoimintamallien arviointi on tehtävä huolella
 - Arviointi tehdään sellaisten skenaarioiden perusteella, joiden yhteisö odottaa kohtuudella toteutuvan
 - Ei siis esimerkiksi vain pahimman mahdollisen skenaarion perusteella
- Liiketoimintamallin soveltaminen rahoitusvarojen luokittelussa on pakollista
- Ensimmäistä kertaa standardia sovellettaessa on liiketoimintamallien arviointi tehtävä huolella
 - Liiketoimintamallin toteuttaminen ei tapahdu instrumenttikohtaisesti, eikä sillä perusteella, miten jollekin yksittäiselle instrumentille asetetaan tavoitteita

IFRS 9

Rahoitusvarojen luokittelua ohjaavat tekijät – liiketoimintamalli

- Yhteisön liiketoimintamalli rahoitusvarojen hallinnoimiseen on tyypillisesti havaittavissa toimenpiteistä, joita yhteisö suorittaa liiketoimintamallin tavoitteen saavuttamiseksi
 - Esim.
 - Kuinka liiketoimintamallin ja sen mukaisesti hallussa pidettävien rahoitusvarojen tuloksellisuutta arvioidaan, ja kuinka siitä raportoidaan johdolle
 - Riskit, jotka vaikuttavat liiketoimintamallin ja sen mukaisesti hallussa pidettävien rahoitusmallien tuloksellisuuteen, ja erityisesti tapa, jolla näitä riskejä hallitaan
 - Se, kuinka liiketoiminnan johtajia palkitaan; perustuuko kompensatio hallinnoitujen varojen käypään arvoon ja kerättyihin sopimukseen perustuviin rahavirtoihin
- Yrityksen liiketoimintamalli vaikuttaa erityisesti arvostamiseen
 - Jos tavoitteena esim. hyödyntää rahoitusvarojen hinnannousut myymällä rahoitusvarat → arvostaminen käypään arvoon

IFRS 9

Rahoitusvarojen luokittelu – 3 ryhmää

- Ensimmäisessä ryhmässä rahoitusvarat luokitellaan jaksotettuun hankintamenuun, jos yhteisön liiketoimintamallin mukaista on pitää omaisuuserä eräpäivään asti, ja omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään korosta sekä pääoman takaisinmaksusta
 - Tässä luokassa ei siis ole tarkoitus myydä
 - Tulokseen merkitään korkotuotot, arvonalentumiset ja lopulliset myyntivoitot tai -tappiot
- Toisessa ryhmässä rahoitusvarat luokitellaan käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta, jos liiketoimintamalli on sekä pitää omaisuuserää eräpäivään asti, että myydä se
 - Omaisuuserän rahavirrat muodostuvat tässäkin vain korosta ja pääoman takaisinmaksusta
 - Tulokseen merkitään korkotuotot, arvonalentumiset ja lopulliset myyntivoitot tai -tappiot
 - Käyvän arvon muutos menee muihin laajan tuloksen eriin, ei suoraan tuloslaskelmaan
- Kolmanteen ryhmään kuuluu loogisesti kaikki muut → arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti
 - Voittoon tai tappioon kirjataan saadut korot ja osingot, käyvän arvon muutokset ja lopulliset myyntivoitot tai -tappiot

IFRS 9

Rahoitusvarojen luokittelu

- Eri liiketoimintamallit luovat ensisijaisen rahoitusvarojen arvostusperusteen, joten yrityksen on luokiteltava rahoitusvarat uudelleen vain, jos rahoitusvarojen hallinnointiin liittyvä liiketoimintamalli muuttuu
 - Eli vain liiketoimintamallin muuttuminen aiheuttaa rahoitusvarojen uudelleenluokittelun
- Yrityksen lyhytaikaiset saamiset, kuten esimerkiksi alle vuoden pituiset myyntisaamiset, joihin ei liity sopimusta koron kertymisestä, arvostetaan alkuperäisen laskun mukaiseen arvoon
 - Jos laskennallisen koron merkitys olisi niissä merkittävä → saamiset laskettaisiin jaksotetun hankintamenon mukaisesti

IFRS 9

Rahoitusvelat ja niiden luokittelu

- Rahoitusvelkoja ovat kaikki sopimuksiin perustuvat velvollisuudet, joiden perusteella yrityksen on luovutettava toiselle yritykselle käteis- tai muita rahoitusvaroja (esim. pankkilainan tai ostovelan maksu)
 - Myös ne sopimuksiin perustuvat velvollisuudet, joiden perusteella yrityksen on vaihdettava rahoitusinstrumentteja toisen yrityksen kanssa tilanteessa, jossa olosuhteet osoittautuvat yritykselle epäedullisiksi, ovat rahoitusvelkoja
- Pääsääntö: rahoitusvelka arvostetaan ensimmäistä kertaa kirjanpitoon merkittäessä käypään arvoon, joka vastaa siis yleensä velasta saadun vastikkeen arvoa
 - Velan ottamisesta syntyneet transaktiomenot sisällytetään tuohon käypään arvoon
- Ensimmäisen kirjaamisen jälkeen kaikki rahoitusvelat arvostetaan jaksotettuun hankintamenuon
 - Paitsi käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat ja johdannaiset → sovelletaan käyvän arvon optiota
- Ei kirjata arvonalentumisia → perustuvat velan osittaiseen anteeksiantamiseen

IFRS 9

Odotettujen luottotappioiden malli

- Säännös uudistui standardin uudistuessa; enää ei katsota taaksepäin, vaan keskitytään edesspäin oleviin, odotettavissa oleviin luottotappioihin
- Kun yritys arvostaa rahoitusvarojaan jaksotettuun hankintamenuon tai käypään arvoon muihin laajan tuloksen eriin, on sen arvioitava jokaisena raportointipäivänä niihin liittyvä odotettavissa oleva luottotappio
 - Se perustuu rahoitusvaroihin kuuluvan erän/niiden ryhmän luottoriskin suuruuteen, sekä sen mahdolliseen merkittävään lisääntymiseen
- Yrityksen tulee kirjata osavuosikatsauksen tai tilikauden päättyessä odotettavissa oleva luottotappio seuraavan 12kk ajalta
- Odotettavissa oleva luottotappio siis perustuu tappion syntymisen todennäköisyydelle, joka taas perustuu joko yrityksen omaan historiatataan tai vastaavaan dataan yrityksen ulkopuolelta
 - Onko asiakkaan riskiluokitus lisääntynyt tai taloudellinen tila heikentynyt?
 - Huomioon otettava kaikki raportointipäivänä ilman kohtuuttomia kustannuksia ja vaivaa saatavissa oleva merkityksellinen ja tuettavissa oleva informaatio menneistä tapahtumista, nykyisistä olosuhteista sekä tulevien taloudellisten olosuhteiden ennusteista
 - Jokaisen asiakkaan kohdalla ei siis tarvita kallista selvitystä taloudellisesta tilasta

IFRS 9

Odottavissa oleva luottotappio

- Mikäli luottoriski, eli riski siitä, että asiakas laiminlyö sopimuksenmukaisten maksujen suorittamisen, on lisääntynyt merkittävästi → luottotappio on kirjattava
 - Kyse siis vasta riskistä, ei toteutuneesta luottotappiosta, mutta IFRS määrää kirjaamaan
 - Tällöin luottotappio kirjataan saamisen koko juoksuajalta, eli sen päättymispäivään asti
- Kriittisintä odotetun luottotappion mallissa on arvio luottoriskin merkittävästä lisääntymisestä
 - Standardin mukaan luottoriski on selkeästi lisääntynyt, jos maksu on viivästynyt 30 päivän ajan → luottoriski on kirjattava
 - IFRS 9 mahdollistaa myös ns. helpotuksen, jonka mukaan yritys voi arvioida, että vaikka luottoriski on kasvanut, niin saamiseen sisältyvä luottoriski on silti edelleen alhainen

IFRS 9

Suojauslaskenta

- Riskeiltä suojautuminen on osa yrityksen riskienhallintaa
 - Tavoitteena kumota kokonaan, tai edes osittain riskien aiheuttamat tappiot (esim. ulkomaisen valuutan epäedullinen muutos), joskin samalla menetetään mahdolliset voitot (esim. kurssituotot)
 - Riskienhallinta voi olla pelkästään taloudellista, jolloin suojaudutaan riskeiltä, mutta kirjanpidollista suojauslaskentaa ei toteuteta
 - Suojauslaskennan tavoitteena kuvata tilinpäätöksissä se, miten yrityksessä hallinnoidaan erityisten riskien vaikutuksia voittoon tai tappioon, tai muihin laajan tuloksen eriin
- IFRS 9 ei edellytä kirjanpidollista suojauslaskentaa → soveltaminen vapaaehtoista
 - Jos päätetään soveltaa → vaatimuksista tulee pakottavia
- Suojausinstrumentin käyvän arvon tai rahavirran muutoksen odotetaan kumoavan suojattavaksi määritetyn kohteen käyvän arvon ja rahavirtojen muutokset
 - Suojausinstrumenteiksi siis hyväksytään:
 - Suojaukseen tarkoitetut johdannaiset
 - Muut rahoitusvaroihin ja -velkoihin kuuluvat erät, jotka arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti
- Suojauslaskenta antaa poikkeussääntöjä rahoitusinstrumenttien käsittelyyn

IFRS 9

Suojauslaskenta

- IFRS 9 määrää, että suojauslaskennan on oltava yhtenevää yrityksen riskienhallinnan kanssa
 - Eli se, miten yritys hallinnoi riskejä, voidaan näyttää suojauslaskennassa ja sen dokumentoinnissa
 - Ensin yritys päättää riskienhallinnastaan, ja siihen sitten sovitetaan suojauslaskennan menettelytavat sopiviksi
- Suojaussuhteen tulee täyttää kaikki suojauksen tehokkuutta koskevat vaatimukset:
 - Taloudellinen riippuvuus
 - Voidaan osoittaa riippuen suojaussuhteesta kvalitatiivisesti ja/tai tilastollisesti, oltava kuitenkin kausaalinen eikä vain yhden hetken korrelaatio
 - Luottoriskin vaikutus suojaussuhteeseen
 - Huomioitava, ettei suojauskohteen tai -instrumentin luottoriskin vaikutus dominoi suojauksen taloudellisesta suhteesta aiheutuvia arvonmuutoksia
 - Suojaussuhteen suojausaste
 - Suojaussuhteen suojausasteen oltava sama kuin sen suojausasteen, joka muodostuu siitä suojauskohteen määrästä, jota yritys tosiasiallisesti suojaa
- Tehoton osuus laskettava ja kirjattava tulosvaikutteisesti

IFRS 9

Suojauskohde

- Suojauskohde sisältää riskin/riskejä, joilta yritys haluaa suojautua, esimerkiksi:
 - Taseeseen merkitty omaisuuserä
 - Taseeseen merkitty velka
 - Taseen ulkopuolinen kiinteäehtoinen sitoumus
 - Ei siis vielä näy taseessa, kirjanpitoon merkitsemätön sopimus
 - Ennakoitu liiketoimi kuten esimerkiksi asiakastilaus
 - Erittäin todennäköinen odotettavissa oleva vastainen liiketoimi, johon ei ole lopullisesti sitouduttu
 - Nettosijoitus ulkomaiseen yksikköön
 - Esimerkiksi konsernin tytäryhtiöt ulkomailla
- Suojauksen on aina liityttävä tiettyyn yksilöityyn, ja nimenomaisesti määriteltyyn riskiin

IFRS 9

Suojauslaskentatyypit

KÄYVÄN ARVON SUOJAUS

- Suojauskohteena on taseeseen merkityn omaisuuserän, velan, tai taseeseen kirjaamattoman, taseen ulkopuolisen sitoumuksen käypä arvo
 - Käypään arvoon ja myös sen muutoksiin vaikuttaa riski, joka voidaan yksilöidä, kuten esimerkiksi korko- tai markkinariski
- Suojattavasta riskistä johtuvilla mahdollisilla käyvän arvon muutoksilla oikaistaan suojauskohteen arvoa, ja tämä muutos kirjataan tulosaikutteisesti
 - Jotta yritys voi alentaa rahoitusriskin vaikutusta tulokseen, kirjataan myös rahoitusinstrumentin käyvän arvon muutokset tulosaikutteisesti
- **Eli**
 - Suojausinstrumentin käyvän arvon muutos kirjataan tulosaikutteisesti voittoon tai tappioon (-/+)
 - Suojauskohteen käyvän arvon muutos kirjataan tulosaikutteisesti voittoon tai tappioon (+/-)
- Pääsääntöön poikkeus: niiden osakkeiden suojaus, joiden käyvän arvon muutokset yritys on päättänyt esittää muissa laajan tuloksen erissä
 - → Sekä suojausinstrumentin, että suojauskohteen käyvän arvon muutokset esitetään myös muissa laajan tuloksen erissä

IFRS 9

Suojauslaskentatyypit

RAHAVIRRAN SUOJAUS

- Suojauslaskennan tyypeistä yleisin
- Tavoitteena on suojautua sellaiselta rahoitusriskiltä, joka vaikuttaa tulevien rahavirtojen vaihteluun
 - Ennakoituun liiketoimeen liittyvän rahavirran suojaus, sekä taseeseen merkittyyn omaisuuserään tai velkaan liittyvän rahavirran suojaus
 - Ennakoituja liiketoimia ovat esimerkiksi sitovat ulkomaanvaluutan määräiset liiketoimet
 - Yleisin esimerkki omaisuuserään tai velkaan liittyvästä vaihtelevasta rahavirrasta ovat vaihtuvakorkoiset lainat sekä sijoitukset

IFRS 9

Suojauslaskentatyypit

RAHAVIRRRAN SUOJAUS JATKUU...

- Ennakoidun liiketoimen suojaus voi synnyttää yritykselle tulevaisuudessa omaisuus- tai velkaerän, joka voi olla luonteeltaan joko rahoitusvaroihin- tai velkoihin kuuluva, tai niihin kuulumaton
 - Suojausinstrumentin arvon muutoksista syntynyt kumulatiivinen voitto tai tappio merkitään erikseen omaan pääomaan siltä osin, kuin suojaus on tehokasta
 - Siltä osin kuin suojaus on tehotonta, tulee suojausinstrumentista syntynyt voitto tai tappio kirjata laajan tuloslaskelman voittoon/tappioon
- Kun ennakoitu liiketoimi synnyttää rahoitusvaroihin kuuluvan omaisuus- tai velkaerän...
 - Eriksen omaan pääomaan muihin laajan tuloksen eriin kirjattu määrä perutaan, ja kirjataan voittoon tai tappioon sillä kaudella, jolloin kyseessä oleva erä vaikuttaa tulokseen
- Kun ennakoitu liiketoimi synnyttää rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuus- tai velkaerän...
 - On yrityksen valittava toinen kahdesta muihin laajan tuloksen eriin kirjattujen oikaisujen peruuttamista koskevasta kirjausmenetelmästä
 - Valittua menettelytapaa on sovellettava kaikkiin suojauksiin johdonmukaisesti
- Rahoitusvaroihin kuulumaton erä voi olla esim. pysyviin vastaaviin tai aineellisiin hyödykkeisiin menevä erä
- Laajan tuloksen eriin siis ikään kuin laitetaan talteen tehokas osuus suojauksesta odottelemaan, että syntyy joko rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuuluva erä, joka ryhtyy synnyttämään tulosvaikutuksia

IFRS 9

Suojauslaskentatyypit

ITSENÄISEEN ULKOMAISEEN YKSIKKÖÖN TEHDYN NETTOSIJOITUKSEN SUOJAUS

- Itsenäinen ulkomainen yksikkö tarkoittaa esim. tytäryritystä, jonka toiminta on emoyhtiöstään riippumatonta, ja tapahtuu pääasiassa sijaintimaan valuutassa
- Mahdollinen valuuttakurssin heikkeneminen tarkoittaa konsernin kannalta ainoastaan ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen arvon laskua
 - Tämän suojausinstrumentti voi olla joko samassa valuutassa otettu velka tai johdannainen
 - Tehokkaasta suojauksesta johtuva suojausinstrumentin voitto tai tappio kirjataan muihin laajan tuloksen eriin
 - Mikäli johdannainen ei anna 100 % suojaa, kirjataan tehottoman osuuden osalta suojausinstrumentissa tapahtuneita muutoksia voittoon tai tappioon
 - Muihin laajan tuloksen eriin kirjattu määrä poistetaan vasta sitten, kun ulkomaisesta yksiköstä luovutaan, tai valuuttamääräinen nettosijoitus pienenee tytäryhtiön varojenjaon yhteydessä

IFRS 9

Tilinpäätöksessä esittäminen

- Rahoitusinstrumenteista on annettava sekä määrällisiä, että laadullisia tietoja
 - Näihin luetaan mukaan tiedot rahoitusinstrumentteihin liittyvistä riskeistä
- Yrityksen on kuvattava, millä tavalla se määrittää suojauksen kohteen, ja suojaukseen käytettävän instrumentin taloudellisen suhteen tehokkuusarvioinnissa
 - Toisin sanoen sen, miten riippuvuus määritellään, kun arvioidaan onko suojaus tehokasta vai ei
 - On kuvattava myös millä tavalla suojaussuhde määritetään, mitkä ovat tehottomuuden lähteet
- IAS 32 ja IFRS 7 sisältää säädöksiä tilinpäätöksessä esittämisestä

IFRS 16

Yleistä vuokrasopimusstandardista

- Standardissa säännellään vuokrasopimusten kirjaamista, arvostamista, esittämistapaa, ja näistä tilinpäätöksen yhteydessä esitettäviä tietoja
- Tavoitteena on varmistaa, että vuokralle antajat ja vuokralle ottajat esittävät merkityksellistä informaatiota sellaisella tavalla, joka kuvastaa heidän liiketoimiaan todenmukaisesti
 - Tämä asianmukainen informaatio antaa tilinpäätöksen käyttäjille perustan sen arvioimista varten, millainen vaikutus vuokrasopimuksilla on yrityksen taloudelliseen asemaan ja tulokseen, sekä rahavirtoihin
- Uudistettu IFRS 16 astui voimaan tammikuussa 2019 korvaten vanhan, IAS 17 – standardin
 - Uudistuksen tarkoituksena on saada tarkempi kuva listattujen yritysten varoista ja veloista, ja parantaa niiden välistä vertailtavuutta
 - Vaikuttaa sekä listattujen, että listaamattomien yritysten arvonmäärittäykseen (listatuista yhtiöistä saatavaa vertailutietoa käytetään hyväksi listaamattomien arvonmäärittäyksessä)

IFRS 16

Uudistuksen suurimmat muutokset

- Vanhan standardin, IAS 17:n suurin ongelma oli vuokrasopimusten jako muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopimuksiin sekä se, että niiden välinen raja ei ollut helposti määriteltävissä
 - Suurin muutos uudessa standardissa onkin se, että vuokralle ottajilta tuo kahtia jako on poistunut → he käsittelevät kaiken samalla tavalla; kirjaavat taseeseen, mikäli helpotuksia ei käytetä → tuloslaskelmaan kirjautuu vain poistoja & korkoja
 - Heidän kohdalla avainkysymykset liittyvät vuokrasopimusten tunnistamiseen, sekä vuokra-ajan ja vuokramaksujen määrittämiseen
 - Vuokralle antajat tekevät entiseen tapaan tuon kahtia jaon
- Uudistetun standardin voimaantuloa ei voida tarkastella vain kirjanpidollisena ja teknisenä seikkana; vaikutukset ovat laajempia
- Standardin uudistumisen jälkeen keskeistä on tutkia ja ymmärtää eri arvonmäärittäyksessä käytettävien tunnuslukujen taustalla olevat yksityiskohdat, ennen kuin listattujen yritysten kertoimia tai muita tunnuslukuja voi käyttää arvonmäärittäyksessä

IFRS 16

Rahoitusleasingsopimukset ja operatiiviset vuokrasopimukset

- Vuokralle antajat siis tekevät edelleen kahtiajaon näiden kahden välillä
- Kyseessä rahoitusleasingsopimus silloin, kun riskit ja edut siirtyvät vuokralle ottajalle
 - Riskejä ovat esim. mahdolliset tappiot, jotka johtuvat esimerkiksi teknisestä vanhentumisesta, sekä mahdolliset tuoton vaihtelut, jotka johtuvat taloudellisten olosuhteiden muutoksista
 - Etuja taas voivat olla esim. odotukset kannattavasta toiminnasta kohdeomaisuuserän taloudellisenä kokonaisvaikutusaikana ja myös odotettavissa oleva voitto, joka syntyy arvonnoususta tai jäännösarvon realisoinnista
 - Rahoitusleasingilla vuokratut omaisuuserät vuokralle antajan tulee esittää taseessaan, nettosijoituksen määräisinä
- Operatiivinen vuokrasopimus ei vaikuta kohdeomaisuuserän esittämistapaan vuokralle antajan taseessa
 - Operatiivisista vuokrasopimuksista saatavat vuokrat tuloutetaan joko tasaerinä, tai muulla systemaattisella perusteella, jos tämä kuvaa paremmin kohdeomaisuuserän käytöstä saatavan hyödyn vähenemistapaa

IFRS 16

Vuokrasopimukset ja palvelusopimukset

- Vuokralle ottaja ei tee enää uudistuneen standardin tultua voimaan kahtiajakoa rahoitusleasingsopimusten ja operatiivisten vuokrasopimusten välillä
 - He soveltavat samaa kirjanpitokäsittelyä kaikkiin vuokrasopimuksiin
- Olennaista nykyään onkin erottaa vuokrasopimus palvelusopimuksesta
 - Tässä luokittelussa sovelletaan määräysvaltaan perustuvaa mallia:
 - Kyseessä on vuokrasopimus, jos järjestely antaa asiakkaalle oikeuden yksilöidyn omaisuuserän käyttöoikeuden määräysvaltaan
 - Vuokrasopimus siis antaa asiakkaalle omaisuuserän käyttöä koskevan määräysvallan, kun taas palvelusopimuksessa määräysvalta säilyy palvelun tuottajalla
 - Jos määräysvalta siirtyisi kokonaan → kyse olisi omaisuuserän myymisestä

IFRS 16

Vuokrasopimus

- Vuokrasopimus on sopimus tai sopimuksen osa, joka antaa oikeuden yksilöidyn omaisuuserän käyttöä koskevaan määräysvaltaan, tietyksi ajanjaksoksi vastiketta vastaan
 - Määräysvallan katsotaan siirtyneen, mikäli asiakas voi vuokrasopimuksen ajanjakson aikana tehdä omaisuuserän käytön kannalta tärkeät päätökset samaan tapaan, kuin omistetun omaisuuserän kohdalla
- Kyseessä voi siis olla vuokrasopimus, vaikka sopimus olisi oikeudelliselta muodoltaan jotakin muuta
 - Toisaalta sopimus voi olla vuokrasopimukseksi nimetty, mutta se ei silti välttämättä täytä IFRS 16:n määritelmää ollakseen sen mukainen vuokrasopimus
- Arviointi siitä, sisältääkö sopimus vuokrasopimuksen, tehdään sopimuksen syntymisajankohtana
 - Syntymisajankohta = vuokrasopimuksen päiväys, tai sitä aikaisempi päivä, jona osapuolet sitoutuvat noudattamaan vuokrasopimuksen pääasiallisia ehtoja
 - Arviointi tehdään uudestaan vain, mikäli sopimuksen ehtoja muutetaan
- Vuokrasopimuksen kohdeomaisuuserän on oltava yksilöity omaisuuserä
 - Esim. sarjanumerolla määritelty, tai niin että saatavilla on vain yksi omaisuuserä, jonka avulla sopimuksen ehdot voidaan täyttää

IFRS 16

Oikeus ohjata omaisuuserän käyttöä

- Arvioidessa onko vuokralle ottajalla (=asiakkaalla) oikeus ohjata yksilöidyn omaisuuserän käyttöä, olennainen kysymys on se, kummalla osapuolella, asiakkaalla vai toimittajalla, on oikeus ohjata sitä, millä tavoin ja mihin tarkoitukseen yksilöityä omaisuuserää käytetään käyttöajan kuluessa
 - Merkityksellisiä päätöksenteko-oikeuksia esim. oikeudet muuttaa sitä, minkä tyyppistä tuotosta tuotetaan, milloin tuotetaan, ja missä ja kuinka paljon tuotosta tuotetaan
- Päätöksenteko-oikeuksien merkityksellisyys riippuu myös sopimuksen kohteena olevasta omaisuuserästä
 - Mikäli molemmilla osapuolilla on kyseisiä oikeuksia, otetaan niistä huomioon ne oikeudet, joilla on eniten merkitystä omaisuuserän käyttötavan ja käyttötarkoituksen muuttamista ajatellen
 - Käyttöoikeuksilla on merkitystä, jos ne vaikuttavat omaisuuserän käytöstä saatavaan taloudelliseen hyötyyn
 - Esimerkiksi rekkvoja vuokratessa voidaan miettiä, kumpi osapuolista päättää mitä kuljetetaan, milloin ja mihin kuljetetaan
 - Esimerkiksi liiketilaa vuokratessa voidaan miettiä, kumpi päättää mitä tavaroita myydään ja mihin hintaan

IFRS 16

Vuokrakausi ja vuokrat

- Vuokra-aika on ajanjakso, jona vuokrasopimus ei ole purettavissa
 - Lisättynä jatko- tai päättämisoption mukaisella ajanjaksolla, mikäli on *kohtuullisen varmaa*, että vuokralle ottaja käyttää jatko-option, tai ei käytä päättämisoptiota
- Vuokrakauden perus ajanjaksoon voidaan siis ottaa niin sanottuja lisäaikoja, jos sopimukseen liittyy jatkamisoptio
 - Jos sen hyödyntäminen (tai hyödyntämättä jättäminen) on kohtuullisen varmaa, voidaan se lisätä ajanjaksoon
 - Kohtuullisen varman määrittelyssä on otettava huomioon kaikki tosiseikat ja olosuhteet, jotka synnyttävät vuokralle ottajalle kannustimen option käyttöön
 - Esim. tehdyt tai tulevat merkittävät parannukset vuokralle olevaan kiinteistöön, tai tehdyt parannusinvestoinnit → optio käytetään
 - Esim. vuokrahinta ylittää markkinahinnat → optio jää käyttämättä
- Vuokra on maksu, jonka vuokralle ottaja suorittaa vuokralle antajalle oikeudesta käyttää kohdeomaisuuserää vuokra-aikana
 - Vuokra voi olla myös muuttuva (esim. indeksin tai verrokkihintatason mukaan)

IFRS 16

Standardin helpotukset

- Vuokralle ottaja kirjaa kaikki vuokrasopimukset taseeseen, paitsi helpotuksia käytettäessä
 - Silloin sopimukset käsitellään yksinkertaistetulla, vain tuloslaskelmaan vaikuttavalla menetelmällä
 - Vuokrat kirjataan kuluiksi joko tasaerinä vuokra-ajalle tai jollain muulla systemaattisella perusteella
- Molemmat standardin helpotukset vapaaehtoisia, ja koskevat vain vuokralle ottajaa

LYHYTAIKAISET SOPIMUKSET

- Alle 12kk mittaiset vuokrasopimukset, mukaan lukien jatko- tai päättämisoptio
- Jos sopimukseen sisältyy osto-optio, kyseessä ei ole lyhytaikainen sopimus
- Jos tämä helpotus valitaan, koskee valinta kohteena olevien omaisuuserien koko luokkaa, ei vain yhtä sopimusta
- Käyttäminen johtaa siihen, että myöhemmin toteutuvat sopimusmuutokset tai vuokra-ajan muutokset johtavat uuden vuokrasopimuksen syntymiseen

IFRS 16

Standardin helpotukset

SOPIMUKSET, JOIDEN KOHTEENA OLEVA OMAISUUSERÄ ON ARVOLTAAN VÄHÄINEN

- Koskee vuokrasopimuksia, joiden kohteena oleva omaisuuserä on arvoltaan vähäinen
- Standardin taustamateriaalista selviää, että arvoltaan vähäinen tarkoittaa omaisuuserää, jonka arvo uutena on enintään 5 000 USD
 - Esim. toimistokalusteet ja IT-laitteet
- Päinvastoin kuin lyhytaikaisten sopimusten helpotus, on tämä helpotus sovellettavissa vuokrasopimuskohtaisesti
- Huomioon *ei* oteta sitä, ovatko arvoltaan vähäiset omaisuuserät yhteen laskettuna olennaisia, eli yli 5 000 USD
- Käytetyn kohteen kanssa on selvitettävä, olisiko kohteen arvo uutena alle mainitun rajan

IFRS 16

Liitetietovaatimukset

- Uudistunut standardi toi tullessaan voimaan vaatimuksia entistä laajemmista ja paremmista liitetiedoista kuin ennen, niin vuokralle ottajan, kuin antajankin puolelta
- Vuokralle ottajan...
 - On esitettävä taseessa tai liitetiedoissa käyttöoikeusomaisuuserät erillään muista varoista
 - Jos ei esitetä taseessa → sisällytettävä siihen erään, jossa ne esitettäisiin jos ne omistettaisiin → annettava tieto mihin taseen eriin sisältyvät
 - On esitettävä vuokrasopimusvelat erillään muista veloista
 - Jos ei esitetä erikseen → jälleen annettava tieto siitä, mihin taseen eriin sisältyvät
 - On esitettävä erilaisia lukuja raportointikaudeltaan
 - Esimerkiksi käyttöomaisuuserien poistot käyttöomaisuuseräluokittain, vuokrasopimusvelkojen korkokulut, helpotusten mukaisesti käsiteltyihin vuokrasopimuksiin liittyvät kulut
 - On esitettävä vuokraustoiminnoistaan muita laadullisia ja määrällisiä tietoja
 - Auttavat tilinpäätöksen käyttäjiä arvioimaan esim. vuokraustoimintojen luonnetta ja tulevaisuudessa syntyviä lähteviä rahavirtoja
 - Jos helpotuksia käytetään, näistä oltava tieto liitetiedoissa

IFRS 16

Liitetietovaatimukset

- Vuokralle antajan on...
 - Ilmoitettava rahoitusleasingsopimuksista myyntivoitto tai –tappio
 - Ilmoitettava rahoitustuotto vuokrasopimukseen tehdylle nettosijoitukselle
 - Ilmoitettava sellaisiin muuttuviin vuokriin liittyvät tuotot, joita ei sisällytetä vuokrasopimuksen tehdyn nettosijoituksen arvoon
 - Esitettävä operatiivisista vuokrasopimuksista vuokratuotot
 - Siten, että esitetään erikseen sellaisiin muuttuviin vuokriin liittyvät tuotot, jotka eivät riipu mistään indeksistä tai hintatasosta
 - Esitettävä myös laadullinen ja määrällinen selostus rahoitusleasingsopimuksiin tehdyn nettosijoituksen kirjanpitoarvon merkittävistä muutoksista
 - Esitettävä vuokrasaamisten maturiteettijakauma
 - Tämä osoittaa diskonttaamattomat tulevaisuudessa saatavat vuokrat vuosittain, vähintään viideltä ensimmäiseltä vuodelta, ja yhteismäärän niiden jälkeisiltä vuosilta
 - Täsmäytettävä diskonttaamattomat vuokrat ja nettosijoitus vuokrasopimukseen keskenään
 - Laskelmassa on yksilöitävä vuokrasaamisiin liittyvät kertymätön rahoitustuotto ja mahdollinen diskontattu takaamaton jäännösarvo

Pääasialliset lähteet

- IFRS-standardit. 2019. International Accounting Standards Boardin (IASBN) asettamat standardit. Suomen Tilintarkastajat Ry. Helsinki: ST-Akatemia.
- Haaramo, V. & Palmuaro, S. & Peill, E. 2020. IFRS-raportointi. Päivitetty 2020. Vaatii käyttöoikeuden. Helsinki: Alma Talent ([https://fokus-almatalent.fi/libproxy.tuni.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#/kohta:Viime\(\(20\)muutokset/piste:t3n\)](https://fokus-almatalent.fi/libproxy.tuni.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#/kohta:Viime((20)muutokset/piste:t3n)))
- Kuutti, J. 2018. IFRS 9 – Rahoitusinstrumentit. Seminaari Edustream-palvelussa. Kuvattu 31.5.2018. Saatavilla 4.6.2020 asti. Vaatii käyttöoikeuden. (<https://app.eduhouse.fi/palvelu/fi-talous/koulutukset/ifrs-9-rahoitusinstrumentit>)
- Kuutti, J. 2019. IFRS-ajankohtaiskatsaus 2019. Seminaari Edustream-palvelussa. Julkaistu 15.11.2019. Saatavilla 15.11.2020 asti. Vaatii käyttöoikeuden. (<https://app.eduhouse.fi/palvelu/koulutukset/ifrs-ajankohtaiskatsaus-2019>)

Liite 2. Verkkotentti

Kysymys 1

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00

Merkitse
kysymys

Muokkaa
kysymystä

Valitse oikea vaihtoehto.

Valitse yksi:

- a. IFRS-standardit ovat tarkoitettu voittoa tavoittelevien yhteisöjen käytettäväksi, mutta myös voittoa tavoittelemattomat yhteisöt saavat halutessaan noudattaa normistoa.
- b. IFRS-standardit ovat tarkoitettu voittoa tavoittelevien yhteisöjen käytettäväksi, joten voittoa tavoittelemattomat yhteisöt eivät saa soveltaa normistoa.
- c. IFRS-standardit ovat tarkoitettu vain voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen käyttöön.

Kysymys 2

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00

Merkitse
kysymys

Muokkaa
kysymystä

Liiketoimintamallin soveltaminen rahoitusvarojen luokittelussa on pakollista. Tämä tarkoittaa, että standardia ensi kertaa sovellettaessa on rahoitusvarojen liiketoimintamallien arviointi tehtävä huolella. Valitse oikea vaihtoehto:

Valitse yksi:

- a. Yhdistyksen on tehtävä tämä arviointi pahimman mahdollisen skenaarion perusteella, jotta varmasti varaudutaan pahimpaan mahdolliseen tilanteeseen.
- b. Yhdistys tekee arvioinnin sellaisten skenaarioiden perusteella, joiden odotetaan kohtuudella toteutuvan.

Kysymys 3

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00

Merkitse
kysymys

Muokkaa
kysymystä

Valitse oikea vaihtoehto. Uudistuneessa luottotappioiden mallissa...

Valitse yksi:

- a. keskitytään edesspäin oleviin, odotettavissa oleviin luottotappioihin.
- b. katsotaan vain jo toteutuneita luottotappioita.

Kysymys 4

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
2,00

Merkitse
kysymys

Muokkaa
kysymystä

Valitse oikeat vaihtoehdot:

Valitse yksi tai useampi:

- a. Luottotappio kirjataan, vaikka kyse on vasta riskistä, joka ei ole vielä toteutunut.
- b. Luottotappio kirjataan vasta, kun se ei ole enää vain riski, vaan jo toteutunut luottotappio.
- c. Luottoriski on selkeästi lisääntynyt vasta silloin, kun maksu on viivästynyt vähintään 60 päivää.
- d. Luottoriski on selkeästi lisääntynyt, kun maksu on viivästynyt 30 päivää.

Kysymys 5

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00

Merkitse
kysymys

Muokkaa
kysymystä

IFRS 9 ei edellytä kirjanpidollista suojauslaskentaa, vaan sen soveltaminen on vapaaehtoista.

Valitse yksi:

- Tosi
- Epätosi

Kysymys 6

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
3,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Suojauslaskentatyyppiä on kolme. Näitä ovat 1. käyvän arvon suojaus, 2. rahavirran suojaus ja 3. itsenäiseen ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaus. Yhdistä selitys ja suojaustyyppi:

Valitse... Tässä suojauslaskentatyyppissä suojauskohteena on taseeseen merkityn omaisuuserän, velan, tai taseeseen kirjaamattoman, taseen ulkopuolisen sitoumuksen käypä arvo.

Valitse... Tämä on yleisin suojauslaskentatyyppi.

Valitse... Tämä tarkoittaa esimerkiksi emoyhtiöstä riippumattomaan, sijaintimaan valuutassa toimivaan tytäryritykseen tehtyä sijoitusta.

Valitse... Tässä suojauslaskentatyyppissä tavoitteena on suojautua sellaisilta rahoitusriskeiltä, jotka vaikuttavat tulevien rahavirtojen vaihteluun.

Valitse... Tässä tyyppissä suojausinstrumentin käyvän arvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti voittoon tai tappioon (-/+), ja suojauskohteen käyvän arvon muutos tulosvaikutteisesti voittoon tai tappioon (+/-).

Valitse... Tässä tyyppissä laajan tuloksen eriin ikään kuin laitetaan talteen tehokas osuus suojauksesta odottamaan, että syntyy rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuuluva erä, joka ryhtyy synnyttämään tulosvaikutuksia.

Valitse... Tässä tyyppissä tehokkaasta suojauksesta johtuva voitto tai tappio kirjataan muihin laajan tuloksen eriin, ja tehottoman osuuden osalta muutoksia kirjataan voittoon tai tappioon.

Kysymys 7

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Valitse oikea jatko lauseelle. Uudistuneen vuokrasopimusstandardin tultua voimaan...

Valitse yksi:

- a. sekä vuokralle antajat, että vuokralle ottajat jakavat vuokrasopimukset muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopimuksiin.
- b. Vain vuokralle antajat jakavat vuokrasopimukset muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopimuksiin.
- c. Vain vuokralle ottajat jakavat vuokrasopimukset muihin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingsopimuksiin.

Kysymys 8

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
3,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Koska vuokralle ottajat eivät tee enää kahtiajakoa rahoitusleasingsopimusten ja operatiivisten vuokrasopimusten välillä, olennaista on erottaa vuokrasopimus palvelusopimuksesta. Valitse väittämät, jotka pitävät paikkansa:

Valitse yksi tai useampi:

- a. Kyseessä on palvelusopimus, jos määräysvalta säilyy palvelun tuottajalla.
- b. Kyseessä on vuokrasopimus, jos määräysvalta säilyy palvelun tuottajalla.
- c. Kyseessä on vuokrasopimus, jos omaisuuserän käyttöä koskeva määräysvalta siirtyy asiakkaalle.
- d. Jos määräysvalta siirtyy kokonaan asiakkaalle, kyse on omaisuuserän myymisestä.
- e. Kyseessä on palvelusopimus, jos omaisuuserän käyttöä koskeva määräysvalta siirtyy asiakkaalle.

Kysymys 9

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Arviointi siitä, sisältääkö sopimus vuokrasopimuksen, voidaan tehdä missä vaiheessa vain. Arvioinnin voi myös halutessaan päivittää milloin tahansa.

Valitse yksi:

- Tosi
- Epätosi

Kysymys 10

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Arvioidessa onko vuokralle ottajalla oikeus ohjata yksilöidyn omaisuuserän käyttöä, olennainen kysymys on se, kummalla osapuolella on oikeus ohjata sitä, millä tavoin ja mihin tarkoitukseen yksilöityä omaisuuserää käytetään käyttöajan kuluessa. Merkityksellisiä päätöksenteko-oikeuksia ovat esimerkiksi oikeudet muuttaa sitä, minkä tyyppistä tuotosta tuotetaan, milloin tuotetaan, sekä missä ja kuinka paljon tuotosta tuotetaan.

Mikäli molemmilla osapuolilla on kyseisiä oikeuksia, otetaan niistä huomioon...

Valitse yksi:

- a. ne oikeudet, joilla on eniten merkitystä omaisuuserän käyttötavan ja käyttötarkoituksen muuttamista ajatellen.
- b. aina vain asiakkaan oikeudet, sillä hän on se, joka ottaa jotakin vuokralle.
- c. aina vain toimittajan oikeudet, sillä ne ovat merkityksellisempiä

Kysymys 11

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
2,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Valitse ne vaihtoehdot, jotka pitävät paikkansa:

Valitse yksi tai useampi:

- a. Vuokra-aika on ajanjakso, jona vuokrasopimus ei ole purettavissa.
- b. Vuokrakauden perus ajanjaksoon voidaan ottaa vuokra-aikaa pidentäviä "lisäaikoja", mikäli on kohtuullisen varmaa, että ne käytetään.
- c. Vuokralle ottajan maksaman vuokran suuruus ei voi muuttua; se on koko vuokra-ajan saman suuruinen.

Kysymys 12

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
1,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

IFRS 16 sisältää kaksi vapaaehtoista helpotusta, jotka antavat poikkeuksia sille, ettei kaikkia vuokrasopimuksia kirjata taseeseen. Kumpaa osapuolta nämä helpotukset siis koskevat?

Valitse yksi:

- a. Vuokralle antajaa.
- b. Vuokralle ottajaa.

Kysymys 13

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
2,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Toinen vuokrasopimusstandardin helpotuksista on lyhytaikaisten sopimusten helpotus. Valitse väittämät, jotka pitävät paikkansa:

Valitse yksi tai useampi:

- a. Vuokrasopimus ei ole lyhytaikainen, jos se kestää yli 6 kuukautta.
- b. Mikäli tätä helpotusta päätetään soveltaa, valinta koskee vain yhtä vuokrasopimusta.
- c. Alle 12 kuukauden mittaiset vuokrasopimukset ovat lyhytaikaisia.
- d. Mikäli tätä helpotusta päätetään soveltaa, valinta koskee kohteena olevien omaisuuserien koko luokkaa. Eli myöhemmin toteutuvat sopimusmuutokset tai vuokra-ajan muutokset johtavat uuden vuokrasopimuksen syntymiseen.

Kysymys 14

Ei vielä vastattu

Kokonaispisteistä
3,00Merkitse
kysymysMuokkaa
kysymystä

Toinen vuokrasopimusstandardin helpotuksista koskee sopimuksia, joiden kohteena oleva omaisuuserä on arvoltaan vähäinen. Valitse väittämät, jotka pitävät paikkansa:

Valitse yksi tai useampi:

- a. Arvoltaan vähäinen tarkoittaa omaisuuserää, jonka arvo on enintään 5 000 USD.
- b. Tämä helpotus on sovellettavissa vuokrasopimuskohtaisesti.
- c. Käytetyn kohteen kanssa on selvitettävä, onko nykyinen arvo alle mainitun rajan, ja se ratkaisee.
- d. Jos saman vuokrasopimuksen toinen omaisuuserä on 4 000 USD, ja toinen 3 000 USD, ylittää tämä 5 000 USD:n rajan, eikä helpotusta voida näin ollen soveltaa.
- e. Käytetyn kohteen kanssa on selvitettävä, olisiko kohteen arvo uutena alle mainitun rajan.
- f. Mikäli tätä helpotusta päätetään soveltaa, valinta koskee kohteena olevien omaisuuserien koko luokkaa.